

Stenogrammid

XIII Riigikogu, III Istungjärg, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 10.05.2016, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:04 Riigikogu otsuse "Põhjendatud arvamus Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni presidendile ning Euroopa Liidu Nõukogu eesistujale Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi ettepaneku, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 1996. aasta direktiivi 96/71/EÜ töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega, mittevastavuse kohta subsidiaarsuse põhimõtte" eelnõu (225 OE) esimene lugemine
2. 11:12 Riigikogu otsuse "Audiitori nimetamine Riigikontrolli 2016.–2018. aasta tegevuse kontrollimiseks" eelnõu (223 OE) esimene lugemine
3. 11:33 Karistusseadustiku muutmise seaduse (turukuritarvituse direktiivi ülevõtmine) eelnõu (220 SE) esimene lugemine
4. 11:33 Võrdse kohtlemise seaduse muutmise seaduse eelnõu (196 SE) esimene lugemine
5. 13:10 Kooseluseaduse kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu (185 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tere hommikust, head kolleegid! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 14. töönädala teisipäevast istungit. Võimalik on üle anda arupärimisi ja eelnõusid. Jaanus Karilaid, palun!

11:58 Jaanus Karilaid

Head kolleegid! Mul on üle anda arupärimine majandus- ja taristuminister Kristen Michalile ja see puudutab parvlaevade valmimist suursaarte liinide tarbeks ning poliitilist vastutust. Arupärimise esitavad Artur Talvik, Jaanus Karilaid, Martin Helme, Märt Sults, Tarmo Tamm, Valeri Korb ja Erki Savisaar. Tundub, et Vabariigi Valitsuse ministrid ei õpi ikkagi Eesti Õhu juhtumist ja on nõus jätkuvalt maksumaksja raha tuulde loopima. Parvlaevahanke läbiviimise suurim probleem maksumaksja seisukohast on asjaolu, et mingi hetk läheb sõlmitud hankelepingu elluviimine rohkem maksma, kui hankijale on kinnitatud. On selgeid ilminguid, et plaani B rakendamine tähendab maksumaksjale täiendavat kulu, mis tuleb parvlaevateenuse osutamisest, samuti riigiabi reeglite ja riigihangete seaduse rikkumisest. Samas huvitab meid, et kui näiteks aasta pärast ilmneb, et see parvlaevahange läheb maksumaksjale planeeritust rohkem maksma, siis kes selle eest poliitiliselt vastutab. Kas selle eest vastutab Juhan Parts, Urve Palo, Remo Holsmer, Kristen Michal või mõni ministeeriumiametnik? Aitäh!

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Head kolleegid, tähelepanu! Olen Riigikogu juhatus nimel vastu võtnud ühe arupärimise ja Riigikogu juhatus menetleb seda vastavalt kodu- ja töökorra seadusele. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreeris ennast 87 Riigikogu liiget, puudub 14.

Head kolleegid, tähelepanu! Päevakorra täpsustamine. Tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 73 lõikest 1 ei ava istungi juhataja tänase päevakorrapunkti nr 3, milleks on põhiseaduskomisjoni algatatud Riigikogu liikme staatuse seaduse ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu 181 teine lugemine, arutamist põhjusel, et päevakorraküsimuse arutamise aluseks olevad dokumendid ei ole Riigikogu liikmetele kättesaadavaks tehtud.

1. 10:04 Riigikogu otsuse "Põhjendatud arvamus Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni presidendile ning Euroopa Liidu Nõukogu eesistujale Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi ettepaneku, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 1996. aasta direktiivi 96/71/EÜ töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega, mittevastavuse kohta subsidiaarsuse põhimõttele" eelnõu (225 OE) esimene lugemine

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on Euroopa Liidu asjade komisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Põhjendatud arvamus Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni presidendile ning Euroopa Liidu Nõukogu eesistujale Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi ettepaneku, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 1996. aasta direktiivi 96/71/EÜ töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega, mittevastavuse kohta subsidiaarsuse põhimõttele" eelnõu 225 esimene lugemine. Ettekandjaks palun Euroopa Liidu asjade komisjoni esimehe Kalle Pallingu!

11:58 Kalle Palling

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Euroopa Liit lähtub oma pädevuse kasutamisel subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõttest. Valdkondades, mis ei kuulu Euroopa Liidu ainupädevusse ...

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Ma palun vabandust! Head kolleegid, tähelepanu kõnelejale! Aitäh!

11:58 Kalle Palling

... on subsidiaarsuse põhimõtte eesmärk kaitsta liikmesriikide suutlikkust teha otsuseid ja võtta meetmeid. Selle põhimõtte kohaselt on liidu sekkumine õigustatud juhul, kui liikmesriigid ei suuda kavandatud meetme ulatuse või toime tõttu piisavalt saavutada meetme eesmärgi ja need on paremini saavutatavad liidu tasandil.

Euroopa Komisjon esitas märtsi alguses direktiivi ettepaneku, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 1996. aasta direktiivi töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega. Direktiivi ettepanekuga soovib Euroopa Komisjon täiendada 1996. aastal loodud raamistikku ning viia paremini tasakaalu eesmärgid edendada ja hõlbustada teenuste piiriülest osutamist, kaitsta lähetatud töötajaid ning tagada välismaistele ja kohalikele konkurentidele võrdsed tingimused.

Euroopa Komisjoni esitatud direktiivi eelnõu järgi on peamised muudatused järgmised. Kui lähetuse eeldatav või tegelik kestus ületab 24 kuud, kohaldatakse töötajatele kõiki sihtriigi tööõigusi. Senise sihtriigis sätestatud miinimumtasu asemel tuleb lähetatud töötajale maksta kõiki sihtriigis töötamisega seotud töötasu osiseid ja kaasnevaid tasusid. Ettevõtjaid on võimalik kohustada sõlmima alltöövõtulepinguid vaid ettevõtjatega, kes tagavad töötajatele teatud töötingimused, mis katavad ka tasustamist. Lähetatud renditöötajatele kohaldatakse sihtriigi tööõiguse reegleid.

Euroopa Liidu asjade komisjon on arvamusel, et ettepanek on vastuolus subsidiaarsuse põhimõttega ning algatas 20. aprillil käesoleva otsuse eelnõu. Esiteks leiame, et kavandatud direktiivi muudatused, millega Euroopa Komisjon soovib vähendada töötajate lähetamisega seotud ebaausat praktikat ning tagada samas kohas tehtava sama töö eest võrdsed tasustamistingimused, võivad kahjustada ettevõtjate konkurentsivõimet teenuste osutamisel teistes Euroopa Liidu liikmesriikides ja piirata teenuste vaba liikumist. On küsitav, kas kavandatud meetmed on oma ulatuse ja toime tõttu paremini saavutatavad liidu tasandil.

Teiseks, kehtivas direktiivis on ette nähtud vastuvõtvast liikmesriigis sätestatavad töö põhitingimused, mida välisriikide teenuseosutajad peavad kohaldama. Kehtiv direktiiv tagab lähetatud töötajatele juba praegu piisava kaitse, mida aitavad veelgi paremini garanteerida uues jõustamisdirektiivis ette nähtud meetmed. Töötasu määrade erinevus on üks teenuseosutajate konkurentsieelise õiguspärane element. Seega on küsitav, kas samas kohas võrdse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtte on kooskõlas ühtse turu põhimõttega või mitte. Palgaerinevus on teenuseosutajate jaoks seaduslik konkurentsieelise tagamise vahend ja liikmesriikide suurt palgaerinevust silmas pidades ei suuda mitmed liikmesriigid suure tõenäosusega tagada lähetatud töötajatele sihtriigis kehtivaid töötasu tingimusi. See omakorda

võib pidurdada töötajate lähetamist.

Kolmandaks, töötajate lähetamist käsitlev direktiiv ja selle jõustamisdirektiiv moodustavad terviku. On arusaamatu, miks on esitatud direktiivi läbivaatamise ettepanek olukorras, kus jõustamisdirektiivi ülevõtmise tähtaeg ei ole veel saabunud ning jõustamisdirektiivi mõju ei ole sellega seoses saanud üldse hinnata, rääkimata põhjalikust hindamisest. Ennekõike tuleb efektiivselt rakendada olemasolevaid reegleid ja põhjalikult hinnata jõustamisdirektiivi mõju. Olukorras, kus puudub korralik direktiivi mõjuanalüüs, ei tuleks kehtestada uusi kohustusi. See ei ole kooskõlas Euroopa Liidu parima õigusloome põhimõtetega.

Mõni sõna ka otsuse menetlusest. Euroopa Liidu asjade komisjon otsustas 18. aprillil esitada Riigikogule käesoleva otsuse eelnõu. Otsuse eelnõu algatati 20. aprillil ning Riigikogu juhatus määras muudatusettepanekute tähtajaks 2. mai kell 16. Euroopa Liidu asjade komisjon arutas otsuse eelnõu uuesti oma 22. aprilli istungil ning tegi ettepaneku esitada eelnõu Riigikogu täiskogu päevakorda esimesele lugemisele 10. maiks. Ettekandjaks määrati siinkõneleja. Euroopa Liidu asjade komisjoni 2. mai istungil toimus otsuse eelnõu arutelu ministeeriumide ja huvigruppidega. Osalesid esindajad Sotsiaalministeeriumist, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist, Eesti Ehitusettevõtjate Liidust, Eesti Ametiühingute Keskliidust, Teenusmajanduse Kojast, Eesti Kaubandus-Tööstuskojast ja Tööandjate Keskliidust.

6. mai ELAK-i istungi päevakorras oli muudatusettepanekute läbivaatamine ja direktiivi suhtes Eesti seisukohtade kujundamine läbirääkimisteks. Ühtegi muudatusettepanekut teistelt komisjonidelt ega Riigikogu fraktsioonidelt ei laekunud. Euroopa Liidu asjade komisjon otsustas muuta Vabariigi Valitsuse seisukohta ning sõnastas Eesti seisukoha alljärgnevalt: "Eesti leiab, et Euroopa Komisjoni direktiivi eelnõu on vastuolus subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõttega." Vabariigi Valitsus subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse osas arvamust ei kujundanud. Subsidiaarsuse tähtaeg on täna ehk siis täna täitub kaheksa nädalat sellest, kui selle direktiivi eelnõuga välja tuldi.

Oma põhjendatud arvamused on juba esitanud Tšehhi, Poola, Rumeenia, Bulgaaria, Leedu, Läti, Horvaatia ja Taani ning riigisisised protseduurid põhjendatud arvamuse esitamiseks on pooleli Ungaris, Slovakkias ja Eestis. Iga liikmesriigi parlamendil on kaks häält. Kui esitatud põhjendatud arvamused vastavad vähemalt ühele kolmandikule parlamentide antud häältest, algatatakse kollase kaardi menetlus. See tähendab, et Euroopa Komisjon vaatab oma ettepaneku läbi. Komisjon võib täiesti vabalt otsustada eelnõu samaks jätta, seda muuta või see tagasi võtta. Komisjon peab sealjuures oma otsust põhjendama. Eelnevast johtuvalt, head kolleegid, teen teile ettepaneku Riigikogu otsuse eelnõu 225 toetada ja see otsusena vastu võtta. Aitäh!

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile on ka küsimusi. Martin Helme, palun!

11:58 Martin Helme

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! See on muidugi ülimalt tervitatav, et Eesti on avastanud subsidiaarsuse ja leidnud üles selgroo Euroopa direktiividele ka vastu hakata. Ma kuulsin, et me ei ole üksi selles võitluses. Mul on selline küsimus: kas meil on veel mõningate direktiivide puhul lootust samasuguse menetluse algatamiseks?

11:58 Kalle Palling

Aitäh, hea küsimus! Me teeme seda ajaloos teist korda ja kui vajadus tekib, siis me kindlasti kaalume seda võimalust uuesti.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaanus Karilaid, palun!

11:58 Jaanus Karilaid

Aitäh juhatajale! Hea ettekandja! Ole hea, anna ülevaade ka Tööinspektsiooni vastuväidetest, miks nad seda ELAK-i algatust ei toeta.

11:58 Kalle Palling

Tööinspeksioon ei osalenud ELAK-i korraldatud kaasaval komisjoni istungil ja saatis seisukoha, et nad ei toeta ELAK-i algatatud otsuse eelnõu.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaak Madison, palun!

11:58 Jaak Madison

Aitäh, austatud Riigikogu istungi juhataja! Hea kolleeg! Ma kohe rõõmuga kuulasin, kui palju meil on siin liitlasi – Ungari ja Tšehhi ja Slovakkia, kes on tõelised kamraadid meile ka muudes küsimustes. Äkki sa oskad välja tuua, kus me veel võiksime näha koostöö pidepunkte nende riikidega, kes samamoodi tunnevad väga suurt muret subsidiaarsuse põhimõtte pärast suveräänsusküsimustes, võib-olla ka Euroopa Liidu arengu pärast üldiselt, mille üheks väljenduseks on seesama direktiiv, mille vastu me hetkel oleme?

11:58 Kalle Palling

Hetkel on meil jutuks päevakorrapunkt, kus me käsitleme lähetatud töötajate küsimusi. Ma arvan, et muudel teemadel filosoferimiseks on see vale koht.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Herkel, palun!

11:58 Andres Herkel

Aitäh! Austatud komisjoni esimees! Mu küsimus on selle kohta, et te küll viitasite tööandjate organisatsioonide (Teenusmajanduse Koda, Tööandjate Keskliit, seal oli teisi veel) argumentidele, aga kas te võiksite neid siin Riigikogu jaoks natukene põhjalikumalt avada, et me siiski saaksime pildi nendest argumentidest ja sellest, milliseid probleeme selle direktiivi praktiline rakendamine siis Eesti ettevõtjatele kaasa toob või ei too.

11:58 Kalle Palling

Aitäh, hea meelega! Tööandjate Keskliidu juhataja Toomas Tamsar ütles, et tööandjad ei toeta direktiiviga kavandatavate muudatuste vastuvõtmist, sest nendega piiratakse, mitte ei suurendata teenuste vaba liikumist. Eesti Ehitusettevõtjate Liidu juhatuse esimees Raivo Rand tõi välja, et Euroopa Komisjoni kavandatavad muudatused lähetatud töötajate direktiivis süvendavad lõhet uute ja vanade liikmesriikide vahel, toodete ekspordiga kaasneb teenuste eksport ja kui igal pool hakkaksid kehtima samad reeglid, pärsiks see uute liikmesriikide sisenemist ühisturule. Teenusmajanduse Koja tegevjuhi Evelyn Sepa sõnul peaks Eesti toetama ettevõtluse initsiatiivi kasvu nii Eestis kui Euroopas ja seeläbi Euroopa Liidu ühtse siseturu tegelikku integratsiooni. Kõnealuse direktiivi ja selle muutmise mõjud on tema sõnul pigem proteksionistlikud ja sissepoole pööratud. Kaubandus-tööstuskoja jurist Katre Rugo juhtis tähelepanu asjaolule, et Eesti kui peamiselt lähetajariik pigem kannatab direktiivi muudatuste tõttu. Tema sõnul toetab koda põhjendatud arvamuse esitamist, sest praegusel juhul kahjustavad direktiivi muudatused Eesti ettevõtete konkurentsivõimet Euroopa Liidus. Ametiühingute keskliidu esimees Peep Peterson ütles, et kui Euroopa Liidus ei ole terviklikku tööõigust, siis peab lubama liikmesriikidel oma tööturгу ise korraldada. Tema arvamused olid pigem filosoofilist laadi, kui et seal oleks olnud konkreetseid ettepanekuid.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Oudekki Loone, palun!

11:58 Oudekki Loone

Austatud ettekandja! Me arutame siin ühe direktiivi mittevastavust subsidiaarsuse põhimõttele. Subsidiaarsuse põhimõtte ütleb, et inimese kohta käivad reeglid peavad olema vastu võetud talle võimalikult lähedal. Selle direktiivi järgi peaksid reeglid, mis kehtivad töötaja kohta, olema sellised reeglid, mis on vastu võetud selles riigis, kus see töötaja töötab, ja see on absoluutselt kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega. Mille alusel te leiate, et siin on seda põhimõtet rikutud?

11:58 Kalle Palling

Elkõige selle alusel, et kui me räägime, milline on n-ö lähem pool teenuste osutamisel, sealjuures tööjõu kaasamisel, siis on ikkagi lähem pool see riik, kust töötajaid sihtriiki lähetatakse. Ja eraldi argument, miks Euroopa Liidu asjade komisjon sellisel kujul menetlust kaaluma asus, on see, et jõustamisdirektiivil ei ole lastud veel jõustuda. Tähtaeg on käesoleva aasta juunis ja seetõttu ei ole tegelikult olnud võimalik selle mõjusid analüüsida. Sellest tulenevalt otsustasime, et kõige mõistlikum viis sellisel kujul eelnõule vastu olla on alkatada subsidiaarsusmenetlus. Ma olen tõepoolest nõus, et neid subsidiaarsuse argumente on pigem vähem kui rohkem selles eelnõus, selle direktiivi puhul, kuid sellisel kujul põhimõtet vastu võtta või alkatada uusi direktiivi eelnõusid olukorras, kus eelnevatel jõustamisdirektiividel ei ole lastud jõustuda, ei ole hea praktika. Rääkimata sellest, et praegu ei ole võib-olla kõige õigem hetk Euroopas sellise küsimusega tegeleda.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Märt Sults, palun!

11:58 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea ettekandja! Mu kolleeg küsis küsimuse, miks Tööinspeksioon ei tulnud laiendatud arutelule, mitte, kas ta tuli. Ma kordan veel, et palun olge nii kena ja vastake. Kas te saate selgitada, miks Tööinspeksioon ei tulnud laiendatud arutelule?

11:58 Kalle Palling

Väga vabandan, ma kohe otsin. Aga kust mina pean teadma, miks ta ei tulnud? Ta lihtsalt ei tulnud ja saatis oma seisukoha kirjalikult. Ma arvan, et seda võite küsida aadressilt maret.maripuu@tööinspeksioon.ee.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Marianne Mikko, palun!

11:58 Marianne Mikko

Suur tänu! Ma tulen selle Euroopa Liidu asjade komisjoni istungi juurde. Seal tõepoolest osalesid teie loetletud inimesed. Te nimetasite, et ametiühingute liider Peep Peterson oli seal filosoofiline. Ei, ta ei olnud filosoofiline, vaid vastupidi, ta väljendas väga selgelt oma vastumeelsust ja ütles, et on meie otsuse eelnõu vastu. Ja minu küsimus teile on, et kuidas toetab ja aitab see otsuse eelnõu Eesti töövõtjaid ja lähetatud töölisi.

11:59 Kalle Palling

Ma ei taha kuidagiviisi öelda, et Peep Petersonil ei olnud arvamust. Kuid Peep Peterson rõhutas, et kuniks ei ole Euroopa Liidu ühtset tööõigust, on mõistlikum lahendada neid küsimusi nii, nagu neid seni lahendatud on. Ja tõepoolest, ka tema otsis luubiga neid subsidiaarsuse argumente. Siinkohal, ma arvan, tasub meil kõigil olla korrektne.

Nüüd, kui me räägime sellest, kuidas üks asi aitab või ei aita, siis ma arvan, et kui Eesti ettevõtjad lähetavad oma töötajaid ja tulevikus on igal Eesti ettevõtjal vaja selgeks teha ülejäänud 27 riigi tööõigus ning kõikide töötasudega kaasnevad osised ja nende maksmise loogika, siis see pigem suurendab bürokraatiat, kui et töötab selle eesmärgi kasuks, milleks Euroopa Liit loodud on. Et meil on ühtne turg, meil on ühtsed reeglid, me ei pea endale iga riigi reeglistikku selgeks tegema. Minu hinnangul on see, kui meil selle direktiivi tõttu väheneb konkurentsivõime teenuste osutamisel ja tööjõu välisriiki lähetamisel, vastuolus Eesti ettevõtjate huvidega ja ühtlasi on see vastuolus ka Eesti töötajate huvidega. Kui Eesti ettevõtjatel ei ole võimalik lähetada töötajaid ega osaleda teise riigi ettevõtmistes, hangetes oma teenuste pakkumisega, siis ei ole ka Eesti töötajatel nendes riikides tööd. Selles mõttes on siin hästi lihtne loogika.

11:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Oudekki Loone, palun!

11:59 Oudekki Loone

Aitäh! Eesti ametiühingud on juhtinud tähelepanu, et tegelikult see komisjoni ettepanek välistab lähetatud töötajate diskrimineerimise kohaliku tööjõuga võrreldes, kindlustab liikmesriikidele õiguse oma reegleid vabalt kujundada ja annab kindluse, et need reeglid kehtivad kõigile, kes selles riigis töötavad, võrdsustab konkurentsireeglid kohalikele ja välismaistele ettevõtetele ning kaitseb ka Eesti ettevõtjaid odava renditööjõu eest. Me näeme, et teistes riikides, kes on seda vastustanud, on palgatase märgatavalt madalam kui Eestis. Kokku võttes see eelnõu, komisjoni ettepaneku vastu olemine kahjustab nii Eesti töötajaid kui Eesti ettevõtjaid. Miks me tehnilistel põhjustel astume mingi algatuse vastu, mis tegelikult meid kui väikeriiki ning meie töötajaid ja väikseid ettevõtjaid kaitseb?

11:59 Kalle Palling

Ma ei saa aru, miks te nimetate seda tehniliseks põhjuseks. Ma arvan, et siin on väga sisuline põhjus. Kõik ettevõtlusorganisatsioonid on öelnud, et nad on eelnõu vastu sellisel kujul, nagu see praegu on. Nad oleks olnud valmis toetama valitsuse kompromissettepanekut selle direktiivi eelnõu osas. Kuivõrd see kompromissettepanek on just sellesama minu eespool nimetatud jõustamisdirektiivi nägu, millel ei ole lastud jõustuda, vaid komisjon on tulnud välja uue algatusega, pidas Euroopa Liidu asjade komisjon vajalikuks selle eelnõu vastu olla, selle asemel et teha kompromiss. Me oleme vastu sellele põhimõttele, et enne, kui on lastud eelmisel direktiivil jõustuda, tullakse välja juba uute algatustega, ilma et oleks saanud eelneva jõustamisdirektiivi mõjusid analüüsida.

11:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Marika Tuus-Laul, palun!

11:59 Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea esineja! Teilt on mitu korda küsitud Tööinspektsiooni seisukohta. Võtke see paber ja lugege meile ette, milline see seisukoht on. Miks on nende põhimõtted praegu vastupidised, miks nad ei toeta teie seisukohti?

11:59 Kalle Palling

Nemad olid seisukohal, et lähetatud töötajate direktiivi muutmine on võimalik ainult uue direktiiviga, mitte riigisisese regulatsiooniga, aga meie Euroopa Liidu asjade komisjonis olime teistpidisel seisukohal. Täpselt samasugune seisukoht oli ka sotsiaalkomisjonil ja majanduskomisjonil. See oli parlamentaarne debatt koos kaasamisega. Ühed organisatsioonid, kes kaasati, olid ühel arvamusel, teised organisatsioonid olid teisel arvamusel. Sotsiaalkomisjon, majanduskomisjon ja Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjon kujundasid oma arvamuse ning see arvamus on täna teie ees. Ja meil kõigil on võimalik valida, millist lähenemist me toetame.

11:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Martin Repinski, palun!

11:59 Martin Repinski

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud Kalle Palling! Mul on selline küsimus. Praegu oleme olukorras, kus Eestisse on väga raske võtta töölisi välismaalt, sellepärast et meil kehtivad ranged tingimused. Neil peab olema aritmeetiline keskmine palk pluss koefitsient, nii tuleb välja päris kõrge palk. Paljud ettevõtjad lahendavad selle niimoodi, et näiteks võtavad siia inimesi Poolast. Poolas vormistatakse töölised tööle ja siis lähetatakse nad Eestisse, kus nad töötavad rendilepingute alusel vms. Lõppkokkuvõttes on tulemus see, et maksud ei laeku Eesti eelarvesse, vaid laekuvad Poolasse, kuigi inimesed töötavad realselt siin. Ma tahangi küsida, kuidas see eelnõu mõjutab antud kontekstis maksude laekumist Eesti eelarvesse.

11:59 Kalle Palling

See eelnõu reguleerib ju ikkagi seda, et kui tööjõudu lähetatakse, siis peab nendele töötajatele maksuma lähetamise sihtriigis olevate töötajatega võrdset palka ja võrdseid palgaosiseid. Ehk kui seal on kaasnevaid töötasuosiseid seoses kollektiivlepingutega jne, siis peab ka kõiki neid maksuma. Ma väidan, et maksuküsimus on siin isegi teisejärguline. Lihtsalt, kui see olukord jõuab sinnamaani, et teenuse

osutamine ja tööjõu lähetamine muutub konkurentsivõimeks, siis sellisel kujul teenust ei osutatagi. Vastan veel sinu fraktsioonikaaslasel Oudekki Loonele, kes eespool küsis. Tõepoolest, meie hinnangul on siin sellisel kujul direktiivialgatuse taga pigem osa Euroopa Liidu liikmesriikide proteksionistlik lähenemine, soovitakse kaitsta oma tööjõudu just selle eest, et tulevad väljastpoolt lähetatud töötajad, kes võib-olla pakuvad teenust mõnevõrra odavamalt. Kuigi võrreldes lähteriigiga, kui Eestist lähetada töötajat kuskile teise riiki, on töötanud täiesti konkurentsivõimelised, täiesti mõistlikud ja see fakt ju iseenesest kinnitab seda, et inimesed lähevad ja töötavad nendel töökohtadel. Nii et ma arvan, et komplekselt vaadates on seesama jõustamisdirektiiv, mis peaks jõustuma käesoleva aasta juunis, juba ise suur samm edasi sellest, mis see direktiiv kunagi oli. Ja ma arvan, et ei ole lihtsalt põhjendatud seda järgmist liiga pikka sammu praegu ette võtta.

11:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Marianne Mikko, palun!

11:59 Marianne Mikko

Aitäh! Millega põhjendada seletuskirja seda mõtet, et lähetatud Eesti ehitustööline saab sihtriigis, näiteks Soomes, sealse ehitustöölisega sama tööd tehes mitte sama palka, vaid Soome ehitussektori minimaalpalka? Miks peab Eesti oskustööline leppima Soome ehitustöölise miinimumpalgaga?

11:59 Kalle Palling

Ma arvan, et ta ei pea. Kui me räägime konkreetset Soomest, siis seal on juba seadusandlusega jõutud sinnamaani, et enam ei räägita miinimumpalgast ka lähetatud töötajate puhul. Antud juhul me aga räägime sellest, et peab maksma veel kõiki muid töötasuga seotud osiseid, täitma kollektiivlepinguid jne. Kui me kaasasime Eesti ehitusettevõtjaid komisjoni istungile, siis nad ütlesid, et võrreldes Soomega on meie palgaerinevused juba praegu minimaalsed. Kui me aga räägime mingitest teistest riikidest, mingite teiste riikide tööõiguse selgeks tegemisest, siis on sellise algatuse vastuvõtmine Euroopa Liidus olemuslikult vastuoluline just sellest tulenevalt, et see tekitab bürokraatiat juurde, mitte ei tööta ühisturu loomise, ütleme, eestvedajana ja bürokraatia vähendajana. Aga Eestis ja Soomes on palgatasemed Eesti ehitusettevõtjate hinnangul juba üksteisele väga lähedal. Siinkohal jään ma vastuse võlgu, kuidas täidetakse seal kõiki kaasnevaid kollektiivlepinguid. Aga selle ühe konkreetse riigi praktika ei ole ka oluline. Me oleme Euroopa Liidu asjade komisjonis seisukohal, et sellise üldise liiduülese praktika sisseviimine on antud juhul lihtsalt põhjendamatu.

11:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

11:59 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Huvitav on siin selliste küsimuste puhul kuulata eriarvamusi ja näha kraaklemist. Aga ma küsin, millal me võime lõpuks näha Euroopa Liidu ühtset tööõigust. Millise kivi või milliste kivide taha selle teke realselt jääb?

11:59 Kalle Palling

Eks meil Euroopa Liidus on ju hästi palju asju, milles me paberi peal oleme ühtsed, aga päris elus ei ole ühtsed. Eesti juhibki antud juhul tähelepanu, et see ettepanek pigem kaugendab liikmesriike soovist jõuda ühtse tööõiguse ja ühiste põhimõteten. Ja kui me räägime tööõigusest, siis me peaksimegi rääkima tööst, mitte kõigest muust, mis sellega kaasneb. Ma olen endiselt optimistlik Euroopa Liidu tuleviku osas. Loodan, et me oleme tulevikus ühtsemad, kui me oleme täna, ja suudame neil päevil, kui meil tõesti on väga paljudes valdkondades tõsised väljakutsed, millele me peaksime Euroopa Liidus keskenduma, tegeleda nendega. Ja hakkame alles siis, kui need suured väljakutsed on lahendatud, tegelema selliste teemadega, mis puudutavad näiteks vaid 0,7% töötajatest, s.o lähetatud töötajaid, keda see direktiiv tegelikult käsitleb.

11:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Martin Repinski, palun!

11:59 Martin Repinski

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud ettekandja! Ma ise mäletan väga hästi, kuidas ma 11 aastat tagasi töötasin Saksamaal ja seal tegid sama tööd soomlased, kelle palk oli umbes kaks ja pool korda kõrgem. See ei ole minu arust õiglane ja see direktiiv lahendaks selle probleemi. Nii et kui me vaatame, siis see direktiiv on selgelt meie Eesti tööliste huvides, kes töötavad kuskil välismaal. Initsiatiiv aga tuli tegelikult Hollandist ja paljud vanad Euroopa riigid toetasid seda. Ma tahan küsida, miks on niimoodi, et meie tööliste huvides väljatöötatud direktiive toetavad vanad suured riigid, aga Eesti komisjon ei taha neid toetada.

11:59 Kalle Palling

See on tore filosoofilist laadi küsimus. Tõepoolest, paberi peal see näebki välja nii, et see kõik on meie töötajate huvides. Aga kui meie tööandjad ei ole tulenevalt sellistest tingimustest enam välisturgudel konkurentsivõimelised, siis ei ole nendel tööandjatel võimalik töötajatele töökohti luua ja see direktiivi eelnõu töötab juba töötajate huvide vastu. Ehk kui ettevõtjad muutuvad konkurentsivõimeks, siis võib Eesti 7500 töötajale töökoht olematuks muutuda. Kuna oleme saanud ettevõtlusorganisatsioonidelt, Tööandjate Keskliidult, kaubanduskojalt, ehitusettevõtjate liidult teada hoiaku, et see tõesti kahjustaks nende konkurentsivõimet, siis ma arvan, et me peaksime neid kuulama. Riik, direktiiv ega Euroopa Komisjon ei loo töökohti, töökohti loovad ikkagi ettevõtjad. Ja kui ettevõtjad ütlevad, et nemad muutuvad sellistes tingimustes konkurentsivõimeks, siis ma arvan, et meil tasub pigem neid kuulata. Kuigi me ju siia maani oleme nõustunud ka eelmiste direktiivi ettepanekutega, kus juba tuleb arvestada teatud miinimumtasemetega töötajate lähetamisel konkreetsetesse sihtriiki. Nii et ma nii mustas valguses seda ka ei näe. Ja selle ajaga võrreldes, kui sa Saksamaal tööl käisid – mis sa ütlesidki, et see oli kümme aastat tagasi –, on tegelikult olukord selles vallas ka päris palju muutunud. Rääkimata sellest, et meil on jõustamisdirektiiv, mis peaks jõustumaa käesoleva aasta juunis, aga millel lihtsalt ei taheta lasta juhtuda. Ütleme nii, et paberi peal näevad need asjad oluliselt paremad välja kui päris elus.

11:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaanus Karilaid, palun!

11:59 Jaanus Karilaid

Aitäh juhatajale! Hea ettekandja! Eelnõu seletuskirja leheküljel 2 on öeldud, et aastal 2014 lähetati Eestist teistesse liikmesriikidesse 7147 töötajat. Aga milline arv vastaks teie kui ELAK-i esimehe ootustele? Kui palju peaks see arv kasvama?

11:59 Kalle Palling

Me ju ei räägi siin arvu kasvamisest, aga tõesti väga hea, et te, härra Karilaid, mind parandasite. Ma ütlesin 7500, aga stenogrammi huvides: õige arv on 7147. Aga tõepoolest, küsimus ei ole selles, kas see kuskile kasvab või ei kasva. Ideaalne oleks, kui kõigil nendel inimestel oleksid siin töökohad. Aga kuna meie ettevõtted osutavad teenuseid – rõhk sõnal "teenus" – ka väljaspool Eestit ja tööjõud on teenuse osutamise üks komponente, siis ma arvan, et see küsimus lähetatud töötajate kohta jääb ikkagi püsima. Ja loomulikult, kui vaadata sedapidi, et meie ettevõtjad võiksid osutada teenuseid ja suurendada oma eksporti välisturgudele, siis sellega võiks kaasneda ka lähetatud töötajate arvu kasv. Nii et kõik need asjad on omavahel seoses. Aga veel kord toonitan, et kui eelnõu peaks sellisel kujul vastu võetama, siis see pigem vähendab meie ettevõtjate ekspordivõimet antud valdkondades ja me räägime sel juhul olulistest vähenemistest, mitte suurenemistest.

11:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Martin Helme, palun!

11:59 Martin Helme

Aitäh, härra asespiiker! Lugupeetud ettekandja! Ma siiski ei jäänud rahule eelmisele küsimusele saadud vastusega. Me räägime siin subsidiaarsuse põhimõttest ja sellest, et Eesti ei ole nõus, ja sellest, et mitmed teised riigid ei ole ka nõus. Küsimus oli, kas meile on veel selliseid teemasid tulemas või on meil minevikus olnud selliseid teemasid, kus on subsidiaarsuse põhimõtet riivatud. Ma siis küsin

konkreetselt. Mis teie arvate, kas pangaliidu direktiivid on subsidiaarsuse põhimõtte rikkumine või mitte? Kas immigratsioonikvoodid on subsidiaarsuse põhimõtte rikkumine või mitte? Või kas Kreekale abiraha andmine on subsidiaarsuse põhimõtte rikkumine või mitte? Need on ka väga olulised asjad, kus on mängus suured summad, mis mõjutavad Eestit väga olulisel määral, aga seal me ei ole millegipärast subsidiaarsusele apelleerinud.

11:59 Kalle Palling

Eks selle subsidiaarsusega ongi ju selline lugu, et kõigepealt tuleb apelleerida, siis arutada ja otsida neid argumente ning vaadata, kas need argumendid eksisteerivad või mitte. Oluline argument või komponent on siinjuures ka see, et selleks tuleb saada kokku ikkagi kolmandik häälest Euroopa Liidus. Igal liikmesriigil on kaks häält ja antud eelnõu puhul oleme siis täpselt piiri peal. Koos Eestiga on see kolmandik hääli olemas, mis tähendab seda, et Euroopa Komisjon peab vähemasti uuesti arutama seda eelnõu. Ta võib selle vabalt samaks jätta, võib seda muuta, võib selle üldse sahtlisse panna või tagasi võtta. Nii et siin on erinevaid küsimusi, aga ma tõesti nendesse teistesse valdkondadesse ei lähe. Aga kui me vaatame lähemalt, siis Eesti on korra ühe raamatupidamisdirektiivi puhul kasutanud subsidiaarsuse menetlust kui ühte võimalust. Siis me jäime sellega karjuvasse vähemusse, see kolmandik hääli ei tulnud kokku. Nii et ega seda Euroopa Liidus tõepoolest just liiga palju kasutatud ei ole.

Küll aga on ju seoses brittide läbirääkimistega lauale toodud veel ka teist värvi kaardid ja üks neist on n-ö punase kaardi initsiatiiv, mis võiks brittide ettepanekul kasutusele tulla lähiaastail. Ma arvan, et see on tõesti võimalus, mida parlamendid saaksid isegi laiemalt kasutada. Eeskätt oleks see võib-olla teadmiseks komisjonile, et kui nad tulevad välja algatustega, mida nad ei suuda põhjendada, ja tulevad välja algatustega enne, kui on lastud eelmistel direktiividel jõustuda, siis on parlamentidel võimalus hakata sellele vastu. Kollase kaardi ja subsidiaarsuse menetlus on ikkagi, ütleme, pehmem versioon vastu olemisest. Selles mõttes on minu isiklik arvamus, et brittide võitlus, et punase kaardi initsiatiiv ka reaalselt rakendust leiaks, on igati tervitatav.

11:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Raivo Põldaru, palun!

11:59 Raivo Põldaru

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja, paluksin kommentaari ühele mõttele! Selle asemel, et seadustes muudatusi teha, tuleks võib-olla mõelda nii, et komandeeritud inimesed kannatavad seeläbi, et tööandjad ei tunne kohalikku tööõigust nii hästi, kui vaja. Äkki võiks panustada nende õiguste tundmaõppimisele ja koostööle riikide vahel?

11:59 Kalle Palling

See on see Peeter Ernitsa küsimus, et millal tuleb Euroopa Liidu ühtne tööõigus. Ta tuleb siis, kui tuleb. Loomulikult me tervitame seda initsiatiivi, et meil olekski eri valdkondades ühisturg, oleksidki ühised standardid ja ühised reeglid, et oleks võimalik kõiki neid asju lihtsamalt ajada. Aga me veel sealmaal ei ole ja liigume pigem selles suunas, et teatud riigid soovivad käituda proteksionistlikumalt ega lase teiste riikide ettevõtteid oma territooriumile teenuseid osutama. Toon siin näiteks hanked, mis korraldatakse kohalikus õiguskeeles, jne. Ka kõikide kaasnevate töötasuosiste maksmise nõue tekitab kohustuse tunda kõikide teiste liikmesriikide tööõigust n-ö üks ühele ja need kõik on ju erinevad. Seetõttu pidasime me vajalikuks sellisel kujul direktiivi eelnõu mitte toetada. See on tõepoolest väga väikene osa töötajatest, keda ettevõtjad lähetavad. Eesti puhul lähetatakse umbes 1% töötajatest. Ma arvan, et direktiiv muudaks selle asja lihtsalt mõttetuks. Nendel 7147 inimesel võib-olla siis tulevikus sellisel kujul tööd ei oleks, aga ju nad leiavad tööd kuskil mujal. Aga ma arvan, et lihtsalt sellepärast, et me tahame Euroopas toetada mingisuguse maailmavaate elluviimist – ja see on see initsiatiiv –, ei ole küll mõistlik meie ettevõtjate konkurentsivõime vähendamisega kaasa minna.

11:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Helme, palun! Vabandust, Mart Helme, palun!

11:59 Mart Helme

Peeter on mu sugulane küll, ta on mu vennapoeg. Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kogu selle teema juures on keskne sõna "subsidaarsus". Ma küsin natuke kiusliku küsimuse. Kas see, et meil on tänase päevani Euroopa sotsiaalharta täies ulatuses ratifitseerimata, tuleneb samuti mingist subsidaarsuse riivist?

12:00 Kalle Palling

Ei oska vastata sellele kiuslikule küsimusele. Ma arvan, et see läheb selle eelnõu, konkreetse punkti arutelust ka natukene välja. Nii et peame seda filosoofilist arutelu pärast seal pinkide taga edasi ja ärme kulutame praegu meie kolleegide aega.

12:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Ja nüüd Peeter Ernits, palun!

12:00 Peeter Ernits

Hea juhataja! Ma tulen eelmise küsimuse juurde tagasi. Te küll ütlesite, et te olete optimistlik Euroopa Liidu tuleviku suhtes, aga samas jälle tõdesite, et meie suured kolleegid käituvad proteksionistlikult ega taha meid ja meie töötajaid oma õuele või vähemalt mitte võrdsetel tingimustel. Aga ma küsin uuesti, et mis on need põhilised kivid, mille taha jääb Euroopa Liidu ühtse tööõiguse teke.

12:00 Kalle Palling

Selles teie enda küsimuses peitub ju vastus – need ongi need proteksionistlikud huvid. Võib-olla laiendada seda nii, et paika ei pea niivõrd see, et kuskil mujal Euroopas ei taheta just meid oma õuele, kuivõrd see, et eks lähetused toimuvad reeglina ikkagi naabruses olevate riikide vahel. Konkreetselt on siin Põhjamaad, kes on sellisest lähenemisest huvitatud, Kesk-Euroopa puhul näiteks Poola, Lõuna-Euroopa puhul vanad Tšehhoslovakkia maad, Visegrádi riigid, kelle töötajate vastu ollakse. Eks see regionaalne probleem ole ja selle taga ka see ühtne tööõigus seisab.

Kui me vaatame seda, kes on huvitatud kas või ühtsest põllumajanduspoliitikast, nendest erisustest, mis eksisteerivad vanade ja uute Euroopa Liidu liikmesriikide vahel, siis on need ikka needsamad vana Euroopa suured ja võib-olla mõnevõrra laisad riigid, kes tahavad oma riikide efektiivsuse tõstmise asemel tegeleda proteksionismi viljelemisega. Nii et see on selline laiem küsimus Euroopas, millega me oleme ju aastaid tegelenud. Liit on ikka loodud selleks, et meil oleks olemas põhivabadused, mis lähtuvad vabast liikumisest ja ühtsest turust, aga me ei ole suutnud neid siamaani just kõige efektiivsemalt rakendada. Eriti Eesti, meie kui väikese ja paindliku riigi huvides on see, et me muutuksime ühtsemaks ning et selle kaudu oleks ka meie ettevõtetel ja meie inimestel suurem vabadus pakkuda teenuseid kõikjal, Euroopa Liidu 28 riigis. Nii et jah, hästi lihtsalt öeldes – riikide proteksionistlikud huvid on see, mille taga see seisab. Minu pikem vastus aitas võib-olla natukene seda tausta avada. Aitäh küsimuse eest!

12:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Valeri Korb, palun!

12:00 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud Euroopa Liidu asjade komisjoni esimees! Ega meie Eesti Ametiühingute Keskliit ei tee tihti avaldusi. Minul ongi teile küsimus, missugune oli komisjoni esimehe vastus nendele ametiühingutele, kes kirjutasid sellele avaldusele alla – et see oleks täna siin saalis kuulda.

12:00 Kalle Palling

Ma ei ole seda näinud. Ma saan aru, et fraktsioonidele saadeti ka ametiühingutepoolseid seisukohavõtte. Mina lähtusin sellest, et Euroopa Liidu asjade komisjoni esimehena korraldasin kaasava istungi ja ametiühingute keskliit oli seal laua taga, samamoodi kõik ettevõtlusorganisatsioonid. Ametiühingute keskliidu esindaja sõnul lähtusid nemad oma seisukohas tõepoolest sellest, et kõige parem oleks, kui Euroopa Liidus oleks ühtne tööõigus. Aga kuni meil seda ühtset tööõigust ei ole, siis otsustasime meie komisjonis võtta selle seisukoha, milleni me jõudsime: toetuda Eesti tööandjate, kaubanduskoja, Teenusmajanduse Koja ja ehitusettevõtjate liidu seisukohtadele ning olla selle Euroopa

Komisjoni initsiatiivi vastu.

Ma arvan, et põhimõtteliselt me ju kõik nõustume, ja ma olen ka siin saalis seda kinnitanud, et kui meil oleks ühtne tööõigus, siis oleks kõik oluliselt lihtsam ja me saaksime üksteise töötajaid ilma liigse bürokraatiata vahetada. Aga kuni meil seda ei ole, siis ma arvan, et laseme sellel eelmisel direktiivil jõustuda, vaatame, millised on selle mõjud, ja võib-olla siis hakkame uute initsiatiividega tegelema. Kuniks me ei tea, milline see tulevik on, võiks blokeeriva vähemuse kokku saada, et Euroopa Komisjon peaks oma ettepanekut igal juhul arutama. Tõenäoliselt – või mitte tõenäoliselt, vaid üsna kindlasti – praegune eesistuja selle teemaga enam edasi tegeleda ei jõua. Varsti oleme ka meie Euroopa Liidu eesistujad ja ma isiklikult arvan, et seesama eelnõupakett tuleb uuesti arutamisele vähemasti meie eesistumise troikas, võib-olla brittide eesistumise ajal. Kui me räägime sellisel kujul brittide eesistumisest, mida mina isiklikult loodan, ja see nende ajal lauale ei tule, tuleb see kindlasti lauale meie eesistumise ajal. Ja siis on meil võimalik seda eelnõu kujundada just nii, nagu meie arvame, ja selles suunas, kuhu jõudis ka valitsus oma kompromissettepanekuga, mis oli iseenesest mõistlik. Aga täna oleks taktikaliselt vale seda toetada, kuna me tegelikult oleme selle eelnõu vastu ja selle poolt, et eelmisel direktiivil lastaks jõustuda. Nii et antud juhul on menetluskäik selline ja ootame, millise seisukohani jõuab Euroopa Komisjon.

12:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun, Martin Helme Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel! Palun, viis pluss kolm minutit!

12:00 Martin Helme

Head kolleegid! Subsidiaarsus on suurepärane asi. Meile, konservatiividele see väga meeldib. Meil on ülimalt hea meel, et ükskord täiskuu ajal on ka Euroopa Liidu asjade komisjon avastanud, et subsidiaarsuse põhimõte on olemas, et suveräänsust on võimalik kaitsta ja me kahtlemata toetame seda algatust. Aga sellel teemal on natukene laiem taust, mida minu meelest on vaja selgitada. Küsimus on selles, et tegemist on järjekordse väga hea näitega, kuidas Euroopa Liidus toimub halastamatult ja vääramatult võimu tsentraliseerimine. Kui me räägime 1996. aastal vastu võetud direktiivist, mida tänapäeval muuta tahetakse ja mida tehakse argumendiga, et siis toimib siseturg paremini, siis ei räägita mitte siseturu n-ö ühtlustamisest, vaid tegelikult räägitakse siseturu konkurentsi halvamisest. Konkurents siseturul on selle turu toimimise loomulik osa, see puudutab ka tööjõudu. Üritada siin kõigile ühe mõõdu järgi teha paljastab täpselt seda mõtteviisi, mida me kõik Brüsseli juures kõige rohkem vihkame, s.o tsentraliseerimine, ajuvaba mõõdu tekitamine, standardiseerimine, sisuliselt kõige võtmine nõukogudeaegse GOST-iga.

Jah, me saame aru – võimalik, et tavalisele töötajale toob see direktiiv kasu. Me teame, et näiteks lähetuste päevarahade puhul on Euroopa Liidus umbes kahekordne vahe. Mõnes riigis makstakse 70, 80, isegi 100 eurot päevas, samal ajal kui meil oli veel eelmise aasta lõpuni päevaraha määr 32 eurot ja alates sellest aastast 50 eurot, kusjuures see ei ole kohustuslik päevaraha määr, vaid see on maksimum, mida saab maksta, ilma et selle pealt hakkaksid jooksmas eraldi maksud. Ehk vabalt võib juhtuda, et päevaraha on ka väiksem. Selles mõttes on mõisteta paljude inimeste lihtne ihalus, et laseme aga direktiivil kehtima hakata, siis tõuseb ka meil, plaks, päevaraha. Kui ta ei tõuse kohe 100 peale, siis võib-olla 60, 70 või 75 peale – ikka parem. Millest aru ei saada, on see, et tegelikult lubatakse sellise väikest inimeste hulka puudutava väikse kasu saamise eesmärgil jälle ära võtta üks tükk meie enda otsustusõigusest, lõhutakse või murendatakse seda viimast, väheseks jäänud suveräänsust, mis meil on, takistatakse normaalset tööjõukonkurentsi Euroopa ulatuses ning solgitakse kogu tööjõuturгу, mis üle Euroopa on, sest pole ju reaalne, et Soomest Hispaaniani või Kreekast Põhja-Rootsini on tingimused ühesugused nii lähetuste kui töötingimuste puhul. Nii et meie arvates on väga oluline olla vastu sellele võimu tsentraliseerimisele, mis Euroopast tuleb. Nüüd ma teen suure komplimendi ELAK-ile, et ta algatas selle menetluse. See on väga oluline, nii et meie kindlasti toetame seda.

Küll on kahju, et seda subsidiaarsuse põhimõtet ei leita üles sagedamini. Oleme siin sellesama parlamendi koosseisu ajal juba pidanud mitmeid ägedaid vaidlusi küsimuses, kas ühte või teist asja saab Euroopa Liit meile ette kirjutada või ei saa meile ette kirjutada. Kui me vaatame oma päevakorda nädalast nädalasse, siis seal on direktiiv direktiivis kinni. Riigikogu käitub kriitikavabalt kummitemplina. Kaugelt üle poole meie päevakorrapunktidest on seotud direktiivide muutmisega Eesti seadusteks, kus meil justkui puudub tagasilükkamise õigus. Ma meenutan siin mõni nädal tagasi või natuke rohkem kui

paar nädalat tagasi toimunud debatti sotsiaalkaitseminister Margus Tsahknaga. See puudutas võrdse kohtlemise seaduse muutmist ja vastus oligi, et ei, me ei saa midagi muuta – direktiiv on direktiiv, direktiiv on jumalast. Seda me ei tee, et alustaksime subsidiaarsuse põhimõttega seotud menetlust näiteks direktiivide puhul, mis viib meid järgmise teemani.

Meil on antud juhul olemas liitlased Euroopas, kellega on võimalik samal joonel olla. Need riigid nimetati siit puldist ära ka ja need on n-ö tavalised kahtlusalsed. Tegemist on Tšehhi, Ungari, Poola ja terve rea teiste Ida-Euroopa riikidega, kellega meil on ju tegelikult täpselt samamoodi ka väga paljudes muudes valdkondades sarnased või kattuvad huvid Euroopa Liidu sees. Kahjuks ei joondu Eesti sarnaste huvide korral enamasti mitte oma n-ö loomulike liitlastega Euroopas, vaid joondub Brüsseli ja Berliini liiniga ehk siis õõnestab solidaarsust oma tegelike toetajatega. Kõige ehedam näide on siin loomulikult immigratsiooniküsimus. Me teame, et mitmed Ida-Euroopa riigid on läinud Euroopa Liiduga kohtusse kvootide teemal, aga siin on veel mitmeid teisi teemasid, kus meil on tegelikult ühised sarnased huvid. Millegipärast ei astu Eesti avalikult välja nendega samal joonel, vaid pigem vastupidi – ütleb väga rehepablikult, et las need ja teised ja kolmandad riigid blokeerivad Brüsseli nõmeduse ära, meie hoiame oma nina maas, piilume nurga tagant ja ei ole pahad poisid Brüsseli jaoks. Vaadake, see on minu meelest äärmiselt rehepablik ja kahepalgeline tegevus.

Aga ma ütlen veel kord, et me toetame seda suveräänsuse ja subsidiaarsuse põhimõtte kaitsmist, ometi esitame praegu tagasilükkamise ettepaneku ühel lihtsal põhjusel. Me tahame näha, kuidas hääletavad Riigikogu liikmed suveräänsuse küsimuses. Me loodame, et te kõik toetate seda. Aitäh!

12:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Eiki Nestor, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, palun!

12:00 Eiki Nestor

Austatud juhataja! Head kolleegid! Ma tunnistan ausalt, et mu ametikoht segab mul natuke sõnu seada – tahaks rääkida võib-olla värvikamalt, kui ma seda teha saan. Aga selle eelnõu poolt ma küll mitte kunagi ei hääleta. Ja põhjus, miks ma ei hääleta, on peidus punkti 1.2 teises lõigus. Siin on selline tekst: "On küsitav, kas samas kohas võrdse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtte on kooskõlas ühtse turu põhimõttega, sest töötasumäärade erinevus on üks teenuseosutajate konkurentsieelise õiguspärane element." Vaadake, ma olen täpselt vastupidisel arvamusel. Ma olen veendunud, et samas kohas võrdse töö eest võrdse tasu maksmise põhimõtte on õiglane nii töötajate suhtes kui ka aus äride suhtes, kes need inimesed tööle võtavad, ja töötasumäärade erinevus ei tohi mitte mingil juhul olla konkurentsieelis. Sama töö eest samas kohas peabki maksma sama palka.

Teiseks ei hääleta ma selle eelnõu poolt seetõttu, et see nagu lööks palli üles kõikvõimalikele euroskeptikutele, nendele, keda siin eelkõneleja nimetas. Ja kuigi britid ei tea võrkpallist midagi, siis jalgpalli teavad nad hästi. See on siis nii, nagu teeks need parlamendid praegu äärelt hea tsenderduse värava alla, et Nigel Farage või keegi teine saaks peaga palli sisse lüüa. Kui nad siamaani on saanud seletada, et vaadake, kui jube see Euroopa Liit on, eriti uued liikmesriigid, et kõik meie vihmavarjutehased on siin kinni pandud ja sinna kolinud, siis nüüd nad saavad veel rääkida, et eestlased, lätlased, leedulased ja poolakad tulevad siia neid vihmavarjusid odavama raha eest parandama ka. Nii et see on kõigile euroskeptikutele suur pluss, et need parlamendid sellise otsuse teevad.

Ja lõpetuseks, ma olen selle eelnõu vastu veel kolmandal põhjusel. Ma olen natuke üllatunud, et meie tööandjad elavad kuidagi eilses päevas. Sellel aastal on meil ju siin olnud palju debatte erinevatel teemadel, aga kõigi nende debattide puhul on üks kuidagi lühikeseks jäänud. Nimelt on minu meelest meie majandus oluliselt teistsuguses olukorras kui varem. See, et mingi tehas Eestis lõpetas tootmise seetõttu, et ta kolis kas ida poole, Aiasse või näiteks Venemaale, on tuntud asi ja see jääb. Aga täiesti uus asi on see, et üks tehas suleti siin, aga avati Leedus, ja seda tööjõukulude tõttu. Vaat see paneb Eesti täiesti teise olukorda. Nii et minu meelest me ei ole nende riikide reas, kes peaksid sellise otsuse tegema. Aitäh!

12:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Kalle Palling, palun, Reformierakonna fraktsioon!

12:00 Kalle Palling

Hea Eiki omab siin saalis sellist autoriteeti, et kui mõne teise inimese ajal, kes siin puldis on, kõik vabalt lobisevad, siis vähemasti Eiki puldisoleku ajal kõik kuulavad. Ja eks see on põhjusega – Eiki räägib mõistlikku juttu. Aga mind riivas üks osa sinu jutust, see viimane lõik. Kui me räägime nendest ettevõtetest, kes on Eestist ära kolinud seetõttu, et meie tööjõud on muutunud kallimaks, siis ma arvan, et see on normaalsus ja see kindlasti jätkub. Aga selle direktiivi eelnõu puhul me räägime töötajate lähetamisest seoses teenuste osutamisega ja see ei puutu kuidagi kokku sellega, kas mõni juhtmetehas või mõni muu odaval tööjõul baseeruv ettevõtmine kolib Eestist ära või ei koli. See on hoopis teine valdkond ja sellega ma olen täiesti nõus. Aga kui ikkagi meie ettevõtted suudavad pakkuda teenust väljaspool Eestit ja tööjõukulu on üks komponent selle teenuse hinnast, siis ma arvan, et sellisel kujul teenuse osutamist, nagu see direktiiv ette näeb, me kindlasti takistama ei peaks. Nii et mina kutsun Reformierakonna fraktsiooni nimel küll üles teid, head Riigikogu liikmed, seda Euroopa Liidu asjade komisjoni eelnõu toetama, sellepärast et see direktiiv tegelikult ka muudab meie ettevõtete teenuste osutamise välisturgudel keerulisemaks ja seoses sellega ka nende töökohtade loomise, mis kaasnevad nende teenuste osutamisega. Nii et ma tänan teid selles arutelus osalemise eest ja palun toetada ELAK-i eelnõu!

12:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Kas Martin Helme on protseduuriline küsimus või repliigi soov? Palun mikrofon Martin Helmele!

12:00 Martin Helme

Protseduuriline. Me soovime hääletamise eel kümme minutit vaheaega.

12:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Selge. Enne kui me läheme selle juurde, ma natukene selgitan hääletamisprotseduuri. Tegemist on Riigikogu otsuse eelnõuga, mida menetletakse ühel lugemisel. Komisjon on teinud ettepaneku viia läbi eelnõu 225 lõpphääletus. Kui otsuse eelnõu ei saa lõpphääletusel lihthäälteenamust, on see ka sisuliselt tagasi lükatud. Seetõttu ma panen hääletusele ainult komisjonipoolse ettepaneku. Aga Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon soovis vaheaega. Mitu minutit vaheaega te soovite? Palun mikrofon Martin Helmele!

12:00 Martin Helme

Palume kümme minutit vaheaega!

12:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kümme minutit vaheaega.

V a h e a e g

12:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Head kolleegid! Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni võetud vaheaeg on lõppenud ja me läheme lõpphääletuse juurde.

Panen hääletusele Euroopa Liidu asjade komisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Põhjendatud arvamus Euroopa Parlamendi ja Euroopa Komisjoni presidendile ning Euroopa Liidu Nõukogu eesistujale Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi ettepaneku, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 1996. aasta direktiivi 96/71/EÜ töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega, mittevastavuse kohta subsidiaarsuse põhimõttele" eelnõu 225. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Otsuse eelnõu poolt hääletas 55 Riigikogu liiget, vastu 28, erapooletuid oli 2. Otsus on vastu võetud.

2. 11:12 Riigikogu otsuse "Audiitori nimetamine Riigikontrolli 2016.–2018. aasta tegevuse kontrollimiseks" eelnõu (223 OE) esimene lugemine

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi. Tänapäevakorrapunkt on rahanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Audiitori nimetamine Riigikontrolli 2016.–2018. aasta tegevuse kontrollimiseks" eelnõu 223 esimene lugemine. Ettekandjaks palun rahanduskomisjoni aseesimehe Tarmo Tamme! (Juhataja helistab kella.) Head kolleegid, tähelepanu, keskendume ettekandjale!

11:58 Tarmo Tamm

Juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjoni algatatud seaduseelnõu sisuks on nimetada Riigikontrolli 2016.–2018. aasta tegevust kontrollima Grant Thornton Baltic OÜ. Riigikontrolli seaduse § 5 kohaselt määrab Riigikogu rahanduskomisjoni ettepanekul audiitori Riigikontrolli eelarveaasta tegevuse kontrollimiseks. Audiitorfirma valikul lähtus rahanduskomisjon Riigikontrolli korraldatud riigihanke tulemustest. Grant Thornton Baltic OÜ on alates 1992. aastast tegutsev kohalikul kapitalil põhinev audiitorkontrolli, raamatupidamise ning maksu-, õigus- ja finantsnõustamise teenuseid osutav audiitorettevõtte. Ettevõtte on auditeerinud paljusid Eesti suurettevõtteid ning osutanud neile nõustamisteenuseid. Samuti on ta teinud auditeid avalikus sektoris. Riigikogu kodukorra kohaselt arutatakse käesolevat otsuse eelnõu ühel lugemisel ning eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitata. Eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik poolthäälteenamus. Rahanduskomisjon arutas eelnõu k.a 2. mail ja komisjoni konsensuslik ettepanek on viia läbi eelnõu lõpphääletus. Aitäh!

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile on ka küsimusi. Martin Helme, palun!

11:58 Martin Helme

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea ettekandja! Mul on täpsustav küsimus, millest meil komisjonis juttu tuli. Riigikontroll ise valis välja ja esitas meile kandidaadi. Meie küsimus oli, kas me saame konkursile laekunud kandidaatide hulgast ka kellegi teise valida võrreldes Riigikontrolli enda valikuga. Kuidas sellega on?

11:58 Tarmo Tamm

Kindlasti on Riigikogul see õigus. Aga ma arvan, et me peaks usaldama Riigikontrolli ja arvama, et nad tegid selle konkursi kõige parematel kaalutlustel ja võitis kõige parem pakkuja.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Henn Põlluaas, palun!

11:58 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud sõnavõtja! Te mainisite, et selle konkursi võitja on sooritanud audiitorkontrolli ka mitmetes avaliku sektori ettevõtetes. Kas te võiksite nimetada, kus?

11:58 Tarmo Tamm

Aitäh! Aastatel 1995, 1996, 1998 ... Vabandust, need on need bürood, kes on varem Riigikontrolli auditeerinud. Seda nimekirja mul ei ole, kus nad on auditeid varem teinud. Nii et ma jään teile vastuse võlgu, sest sellest Riigikontrolli ettepanekust see ei selgu.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Martin Helme, palun!

11:58 Martin Helme

Suur tänu! Ma tulen oma eelmise küsimuse juurde tagasi. Komisjonis sai meile ikkagi selgeks, et see kandidaat, kelle nemad välja valisid, tulebki meil kas kinnitada või tagasi lükata, kui me ühel või teisel põhjusel temaga rahul ei ole. Ma ei sea kahtluse alla valiku põhimõtet – tal oli tõepoolest kõige soodsam hind –, aga meile sai selgeks see, et meil on võimalus see kandidaat kas kinnitada või tagasi lükata. Me ei saa midagi ümber valida või ümber otsustada.

11:58 Tarmo Tamm

Aitäh selle küsimuse eest! Kindlasti on küsijal õigus, et meie ei saa järgmist valikut teha – selles ma olen sinuga sada protsenti nõus –, me kas kinnitame selle Riigikontrolli ettepaneku või lükkame tagasi. See valik on meil muidugi olemas, aga me ei saa siin teha teist valikut, sest me ei ole seda konkurssi läbi viinud.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Ma pean nüüd paluma vabandust kolleegide Henn Põlluaasa ja Martin Helme käest, sest vastavalt kodu- ja töökorra seadusele on selle punkti arutelul ette nähtud ainult üks küsimus. Viktor Vassiljev, palun!

11:58 Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Tegelikult on see päevakorrapunkt tuim nupu vajutamine, muud ei midagi, sellepärast et ega meie ei tea nendest asjaoludest suurt midagi, aga küllap läheb kõik ilusti. Aga mul on puhtteoreetiline küsimus. Mis sünnib siis, kui Riigikogu järsku meeltesegaduses ei kinnita seda otsust ära?

11:58 Tarmo Tamm

Aitäh! Siis ta läheb tagasi Riigikontrollile ja ma kujutan ette, et Riigikontroll peab uue konkursi korraldama. Aga mis see põhjus saab olla, seda ma ei oska öelda. Aga ma täpsustuseks Martin Helmele või Henn Põlluaasale ütlen, et Grant Thornton Baltic OÜ on endine Grant Thornton Rimess OÜ. Võib-olla see ütleb teile rohkem ja nendega on ehk võimalik seostada auditeid, mida nad on varem avalikus sektoris teostanud.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

11:58 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Meil on siin saalis üks suur spetsialist, kolleeg Juhan Parts. Mida tema sellest arvab? Ta teab kindlasti rohkem kui meie kõik kokku.

11:58 Tarmo Tamm

Aitäh! Ma ei ole Juhan Parts ja ma ei saa tema eest vastata. Ma ei näe ka, et ta oleks praegu saalis. Aga ma arvan, et Juhan näitab varsti, kas talle meeldib see Riigikontrolli väljakäidud ettepanek või ei meeldi.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Uno Kaskpeit, palun!

11:58 Uno Kaskpeit

Aitäh, härra eesistuja! Härra esineja! Millised kriteeriumid, millised näitajad peale hinna olid veel, mille alusel otsustati?

11:58 Tarmo Tamm

Aitäh! Hindamiskriteeriumiks oli 70% hind ja 30% meeskonna kvalifikatsioon. Eelmisel perioodil auditeeris neid sama ettevõtte ja Riigikontroll oli koostööga rahul. Nii et sama ettevõtte auditeeris Riigikontrolli ka eelmisel perioodil. See peaks palju ütlema.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Martin Helme Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

11:58 Martin Helme

Härra aseesimees! Lugupeetud kolleegid! Nii nagu ka meie küsimustest välja tuli, on jälle tegemist olukorraga, kus Riigikogule on jäänud kummitempli roll. Ma iseenesest ei sea kahtluse alla tehtud valikut ega valikukriteeriume. Riigikontrolli esindajad selgitasid komisjonis, missuguste printsiipide

alusel nad selle konkursi läbi viisid ja mismoodi nad oma tulemuseni jõudsid. Aga see, mis mind ärritas ja riivas, oligi lihtne tõsiasi, et meil ei ole valida mitte midagi. Meil on valida, kas me kiidame heaks või lükkame tagasi, mis tähendab sisuliselt seda, et tegemist on ühega kahest, kas mõttetu formaalsusega või Riigikogu fakti ette panemisega, mis teeb ikkagi minu meelest mõlemal juhul kogu selle protseduuri mõttetuks. Nii et seda arvestades teeme ettepaneku see eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Aitäh!

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem kolleegidel läbirääkimiste soovi ei ole. Veel kord selgituseks, et ma panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku, kuna tegemist on ainult ühel lugemisel oleva eelnõuga. Henn Põlluaas, palun!

11:58 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Teen ettepaneku võtta Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel kümme minutit vaheaega.

11:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Vaheaeg kümme minutit.

V a h e a e g

11:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Head kolleegid! Juhtivkomisjoni ettepanek on viia läbi eelnõu 223 lõpphääletus ja me läheme lõpphääletuse juurde. Panen hääletusele rahanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Audiitori nimetamine Riigikontrolli 2016.–2018. aasta tegevuse kontrollimiseks" eelnõu 223. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 67 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi ja erapooletuid oli 1. Eelnõu on otsusena vastu võetud.

Head kolleegid, kolmandat päevakorrapunkti me arutelu võimatuse tõttu ei ava.

3. 11:33 Karistusseadustiku muutmise seaduse (turukuritarvituse direktiivi ülevõtmine) eelnõu (220 SE) esimene lugemine

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu 220 esimene lugemine. Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 73 lõikele 1 ei ava istungi juhataja ka seda punkti arutelu võimatuse tõttu, kuna meil puudub ettekandja. Tuletan meelde, et eile tegi õiguskomisjon ka ettepaneku see eelnõu tänasest päevakorrast välja arvata.

4. 11:33 Võrdse kohtlemise seaduse muutmise seaduse eelnõu (196 SE) esimene lugemine

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Lähme edasi tänase viienda päevakorrapunkti juurde. Alustame Riigikogu liikmete Dmitri Dmitrijevi, Helmen Küti, Liina Kersna, Maire Aunaste ja Monika Haukanõmme algatatud võrdse kohtlemise seaduse muutmise seaduse eelnõu 196 esimest lugemist. Ettekandjaks palun Riigikogu liikme Monika Haukanõmme!

11:58 Monika Haukanõmm

Härra juhataja! Head rahvasaadikud! Mul on suur au tutvustada teile viie Riigikogu liikme välja töötatud ja 9. märtsil esitatud võrdse kohtlemise seaduse muutmise seaduse eelnõu. 2009. aasta 1. jaanuaril jõustus meil võrdse kohtlemise seadus, mille kohaselt tuleb tagada isikute kaitse diskrimineerimise eest

rahvuse, rassi, nahavärvuse, usutunnistuse või veendumuste, vanuse, puude või seksuaalse sättumuse alusel. Võrdse kohtlemise seadusega võeti üle kaks Euroopa Liidu direktiivi: 2000/43/EÜ, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtet sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust, ja 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel. Nimetatud direktiivide üksühene ülevõtmine ongi tekitanud olukorra, kus võrdse kohtlemise seadus kohtleb eri gruppe erinevalt.

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 12 sätestab sõnaselgelt nii võrdsuse põhimõtte kui ka diskrimineerimise keelu. Selles on öeldud: "Kõik on seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu." Väljendit "muude asjaolude tõttu" on põhiseaduse kommenteeritud väljaandes tõlgendatud ka loetelu avatusena. Peale selle sätestab põhiseaduse § 13 ka üldise kaitsepõhiõiguse ja § 14 kohaselt on õiguste ja vabaduste tagamine seadusandliku, täidesaatva ja kohtuvõimu ning kohalike omavalitsuste kohustus. Seega põhiseadusest tulenevalt on Eestis igasugune ebavõrdne kohtlemine keelatud. Tegelikuses on teatud vähemusgruppide õiguskaitse võimalused aga siiski halvemad kui teistel.

Mida siis diskrimineerimine tähendab? See tähendab väga lihtsat asja, nimelt seda, et isikut koheldakse võrreldes teistega, kes on täpselt samas olukorras, erinevalt ja sellel puudub igasugune objektiivne või mõistlik õigustus. Diskrimineerimise all kannatavad üldjuhul ühiskonna need grupid, kes on seotud ajalooliselt stereotüüpsete hinnanguliste tõekspidamistega, kuna nad kalduvad tavapärasest standardnormaalsusest justkui kõrvale, on ohtlikud või vähem väärtuslikud, näiteks puudega inimesed, aga ka eakad. Seetõttu kogevad nad sageli ebavõrdset kohtlemist, tõrjutust, alavääristamist ning vajavad riigilt erilist tähelepanu ning tugevamat õiguslikku kaitset.

Meie eelnõu eesmärk ongi kõrvaldada sotsiaalsete gruppide ebavõrdne kohtlemine ning tagada kõigile isikutele ühtlane kaitse diskrimineerimise eest. Praegu kehtiv regulatsioon on ise grupiti diskrimineeriv ning võib isegi öelda, et 2008. aastal seadust vastu võttes tehti tõeline fopaa. Võrdse kohtlemise seaduse §-s 2 on nimelt toodud kohaldamisalad, mille tõttu ongi tekkinud olukord, kus me kohtleme inimesi ebavõrdselt. Inimesed ei ole diskrimineerimise eest samaväärselt kaitstud, kaitse oleneb sellest, millisesse gruppi nad kuuluvad. Paragrahvi 2 lõige 1 ütleb, et diskrimineerimine on keelatud rahvuse, rassi või nahavärvuse tõttu seitsmes valdkonnas: töö saamisel ja kutsealale pääsemisel, töölepingu sõlmimisel või teenuse osutamise lepingu sõlmimisel, kutseõppes ja ühingutesse kuulumises.

Sotsiaalhoolekandes ei tohi diskrimineerida inimesi rahvuse, rassi või nahavärvuse tõttu tervishoiuteenuste osutamisel ja ka sotsiaalkindlustuses, sh sotsiaaltoetuste maksmisel. Samamoodi ei tohi neid kolme sihtgruppi diskrimineerida hariduse ega avalikkusele pakutavate kaupade ja teenuste, sh eluaseme kättesaadavuse õiguste osas. Ja nüüd me jõuamegi § 2 lõiken 2, mille järgi puude, vanuse, usutunnistuse või veendumuste tõttu või seksuaalse sättumuse tõttu on diskrimineerimine keelatud ainult neljas valdkonnas. Üldistatult kokku võttes tähendab see seda, et neid inimesi ei tohi diskrimineerida töö saamisel ja kutsealale pääsemisel. Siit saab teha järelduse, et usutunnistuse või veendumuste, vanuse, puude või seksuaalse sättumuse tõttu ei ole diskrimineerimine keelatud, st võib täiesti vabalt diskrimineerida sotsiaalhoolekandes, tervishoius, sotsiaalkindlustuses, hariduses, avalikkusele mõeldud kaupade ja teenuste pakkumisel ning eluaseme kättesaadavuse osas.

Meil on 1. juulist käivitumas töövõimereform, kus me vajame just puuetega inimeste kaasamiseks ning tööellu suunamiseks mittediskrimineerivat ja võrdset kohtlemist. Seda näiteks haridusvaldkonnas, et puudega inimesed ei oleks ainult kärulükkajad, vaid saaksid rakendada oma võimeid samaväärselt kõigi teistega, sh elukestvas õppes, samuti sotsiaal- ja tervishoiuteenuste kättesaadavuse osas ning ka keskkonna kohandamisel. Ilma selleta ei ole võimalik saavutada töövõimereformi eesmärgi.

Kuidas me oleme sellise väga naeruväärse olukorrani jõudnud? Juba 2009. aastast on kehtinud seadus, kus me kohtleme oma inimesi ebavõrdselt. Tegelikult on põhjus näiliselt lihtne. Nimelt oli Eestil tol korral vaja üle võtta kaks direktiivi, millele ma juba viitasin. Ja nii need siis täpselt ka üle võeti: § 2 lõikega 1 võeti üle direktiiv nr 2000/43 ja § 2 lõikega 2 võeti üle teine direktiiv, mis kannab numbrit 78. Kahjuks jäeti tähelepanuta, mis sõnumi me ühiskonnale anname, kui paneme kahe erineva direktiivi nõuded üksteise järel ühte seadusesse. Me anname sellega sõnumi, et olenevalt sellest, milline on diskrimineerimise alus, võibki inimesi ebavõrdselt kohelda. Selline olukord on tekitanud väga paljudes inimestes ebavõrdsustunde. Nii võivad näiteks 70-aastased inimesed täiesti põhjendatult küsida, miks neid võib hariduses, sh elukestva õppe puhul diskrimineerida.

Tulenevalt seaduses toodud erisustest on erinevad ka inimeste praktilised võimalused kaitsta ennast

diskrimineerimise eest, näiteks kohtueelses kaitstes. Nimelt reguleerib võrdse kohtlemise seadus ka võrdset kohtlemist toetava soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku pädevusi. Paragrahvi 2 lõigete 1 ja 2 alusel ja kirjeldatud erisusest tulenevalt ei ole volinikul praegu võimalik uurida asjaolusid ega anda arvamust, kui eakal inimesel on esinenud takistusi näiteks tervishoiu- või sotsiaalteenuste saamisel, samuti juhul, kui puudega inimene on kogenud ebavõrdset kohtlemist haridusvaldkonnas või ligipääsetavusega seotud takistusi väljaspool töösuhet. Kuigi voliniku arvamus ei ole kohtusse pöördumiseks hädavajalik, on voliniku puhul tegemist eksperdiga, kelle poole on diskrimineerimiskahtluse korral võimalik tasuta nõu ja abi saamiseks pöörduda.

Neile probleemidele on tähelepanu pööranud ka õiguskantsler ning sedastanud, et põhiseaduse § 12 alusel isikule tagatava kaitse määra selgesõnaline eristamine nõuab seadusandjalt väga kaalukaid põhjendusi, kuid võrdse kohtlemise seaduse kohaldamisala puhul ta sellele õigustust ei näe. Lisaks õiguskantslerile on praegusele diskrimineerivale regulatsioonile juhtinud tähelepanu mitu rahvusvahelist organisatsiooni ning Eesti huvikaitsega tegelevad kodanikuühendused. Eriti ongi rõhutatud just ebavõrdsust puuetega inimestele võrdsete õiguste tagamisel. Neile tuleb kindlustada võimalus osaleda maksimaalselt ühiskonnaelus ja kaotada igasugune diskrimineerimine puude alusel. Riik peab tagama neile igakülgse võimaluse ka oma õigusi kaitsta.

Niisiis on meie algatatud eelnõu eesmärk kõrvaldada sotsiaalsete gruppide ebavõrdne kohtlemine ning tagada kõigile isikutele ühtlane kaitse diskrimineerimise eest. Juhin tähelepanu, et eelnõuga me ei muuda ega laienda ühtegi praegu juba olemasolevat õigust, vaid anname kõikidele Eestis elavatele inimestele ühesuguse kaitse diskrimineerimise eest. Ma tänan teid ning ma palun eelnõu toetada!

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud ettekandja, teile on ka küsimusi. Martin Helme, palun!

11:58 Martin Helme

Suur aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Oma sõnavõttus te kasutasite väga palju sõnu "diskrimineerimine" ja "võrdne kohtlemine". Need on tänapäeval väga laialt levinud väljendid, millega on põhimõtteliselt võimalik igat asja müüa. Minu arusaamist mööda ei tähenda diskrimineerimine mitte midagi muud kui seda, et asjadel tehakse vahet. Mul on nüüd küsimus. Kui teie jutust jooksis näiteks läbi mõiste "diskrimineerimine seksuaalse sättumuse alusel", siis meil Eestis on taeva abiga siiski veel mõningad seksuaalsed sättumused, mis on kriminaliseeritud. Kui me räägime kogu aeg seksuaalse sättumuse alusel diskrimineerimise lõpetamisest, siis ühel hetkel on meil äkki pedofiilidest lasteaiakasvatavad, sest muidu on diskrimineerimine. Kas teie hinnangul on olemas ka mingi selline diskrimineerimine, mis on põhjendatud ja lubatud?

11:58 Monika Haukanõmm

Aitäh! Selle seaduseelnõuga me ei reguleeri selliste seksuaalsete sättumuste küsimust, mis lähevad kriminaalkaristuse alla. Pedofiilia puhul, mille te näiteks tõite, on ilmselgelt tegemist sellise nähtusega, mis on kriminaliseeritud ning mis seetõttu selle seaduse alla kindlasti ei lähe.

Mis puudutab diskrimineerimise lubamist, siis võttes kätte praegu kehtiva võrdse kohtlemise seaduse, mis kehtib meil 1. jaanuarist 2009, leiame sealt ka erandid, millal võib inimesi n-ö positiivselt diskrimineerida – ma ei pea seda väljendit küll väga heaks – ehk anda neile, näiteks puuetega inimestele, mingeid erisoodustusi, võrreldes teiste inimestega. Kuigi ma ütlen veel kord, et see sõnakasutus ei ole väga hea. Mis puudutab aga teie toodud näidet, siis loomulikult kõigele sellele, mis jääb karistusõiguse valdkonda, diskrimineerimise kaitse ei laiene.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Raivo Põldaru, palun!

11:58 Raivo Põldaru

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Teil oli väga põhjalik analüüs, aga mul tekkis siiski küsimus. Üle on võetud kaks direktiivi, mis asju reguleerivad. Kas direktiivid olid kehvad ja kas Euroopas siis lubatakse sellist diskrimineerimist, mida meie ei taha hästi lubada?

11:58 Monika Haukanõmm

Aitäh, väga hea küsimus! Need kaks direktiivi on oma iseloomult erinevad. Direktiiv 2000/43/EÜ on suunatud võrdse kohtlemise põhimõttele, sõltumata isikute rassist või etnilisest päritolust. See tähendab, direktiiv 2000/43 oli mõeldud ja ellu kutsutud selleks, et keelata diskrimineerimine lähtuvalt rassist või etnilisest päritolust. Direktiivis 2000/78 aga ei lähenetud probleemile mitte sihtgrupipõhiselt, vaid teemapõhiselt. See tähendab, et ta sätestas võrdse kohtlemise põhimõtte töö saamisel ja kutsealale pääsemisel. Nende kahe direktiivi reguleerimisalad pandi Eestis lihtsalt ühte seadusse kokku, mis tekitaski selle nonsenssolukorra.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Henn Põlluaas, palun!

11:58 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud sõnavõtja! Nagu te ette lugesite, on eelnõu eesmärk kõrvaldada sotsiaalsete gruppide ebavõrdne kohtlemine ning tagada kõigile isikutele kaitse diskrimineerimise eest, sealhulgas seksuaalsest sättumusest lähtuva diskrimineerimise eest. Ma laiendan natuke oma kolleegi Martin Helme küsimust. Te vastasite talle, et eelnõu ei puuduta kriminaalselt karistatavat seksuaalset sättumust – näiteks oli toodud pedofiilia. Aga võtame konkreetse juhtumi. Näiteks pedofiil, kes on oma karistuse ära kandnud, on ühiskonna ees juba puhtaks pestud. Kas te tõesti leiate, et selline isik sobiks tööle lasteaeda, kooli või mujale, kus on tegemist lastega? Kas te ei leia, et meie lapsed vajavad kaitset selliste isikute eest?

11:58 Monika Haukanõmm

Täna küsimuse eest! Ma olen teiega täiesti nõus. Sellised isikud ei sobi lastega töötama ja meie lapsed vajavad nende eest kaitset. Arutatava eelnõu eesmärk on välistada sellised olukorrad, kus me mõnda inimest põhjendamatult diskrimineerime. Kui inimene on saanud süüdistuse pedofiilias ja talle on määratud karistus, siis sellisteks puhkudeks on meil juba vastavad seadused, mis ütlevad, kes sobib töötama lasteaias, kes sobib töötama lastekaitstes, näiteks sotsiaaltöös jne. Neis on tihtipeale öeldud, et ei tohi olla kohtulikult karistatud. Järelikult siis ei ole tegu diskrimineerimisega, kui ta ei tohi sellel ametikohal töötada. Pean seda igati mõistlikuks, et sellised inimesed ei tööta lastega.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

11:58 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! See on selline kummaline eelnõu. Valitsus on tegelnud selle teemaga juba hulk aega ja juunikuus peaks esitama eelnõu kooskõlastamiseks. Nüüd te tormate nagu rongi ees. Kust siis selline kiirustamine ja rongi ees jooksmine, mis selle mõte on?

11:58 Monika Haukanõmm

Ma täna selle küsimuse eest! Ma kohe kindlasti ei nõustu teiega. See seaduse puudujääk on teada 2009. aastast. Mina isiklikult olen sellele diskrimineerivale olukorrale juhtinud tähelepanu alates 2011. aastast. Ma arvan, et nii kõik eelmised sotsiaalministrid kui ka praegune sotsiaalkaitseminister on sellest olukorrast teadlikud. Kui teie peate seda ruttamiseks, et nüüd on lõpuks esitatud eelnõu, sest valitsus, teades olukorda, ei ole viie või kuue aasta jooksul sellist diskrimineerivat sätet muutnud, siis see on muidugi teie õigus. Mina arvan, et viis-kuus aastat on väga pikk aeg. Kui ma töötasin Eesti Puuetega Inimeste Kojas, siis ma käisin eelmise Riigikogu ajal ka sotsiaalkomisjonis ja rääkisin sellest olukorrast, mida on vaja muuta. Inimesed olid väga nõus, et seda on vaja muuta.

Jah, ma olen teadlik, et Vabariigi Valitsus esitas samalaadse muudatusettepaneku väljatöötamiskavatsuse kaudu eelmise aasta juunikuus kooskõlastusringile. Kahjuks ettepanek ei läbinud kooskõlastusringi edukalt. Eelnõu välja töötades me tutvusime ka eelnõude infosüsteemiga, kus on üleval kõik eelnõud, mis Vabariigi Valitsus on kooskõlastusringile saatnud. Meie eelnõu väljatöötamise ja esitamise ajal ning ka peale seda ei ole Vabariigi Valitsus eelnõude infosüsteemi sellist eelnõu esitanud. Ma arvan, et kui Riigikogu on tihtipeale süüdistatud selles, et me oleme kummitempel – me kiidame heaks Euroopa Liidu direktiive või ainult koputame ära Vabariigi Valitsuse

esitatud eelnõusid –, siis nüüd me näitasime eeskuju, et tegelikult saab ka teistmoodi. Kui juba aastaid valitsusest eelnõu ei tule ega tule, siis me võime selle ka ise ära teha.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

11:58 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Lähtudes sellest parandusest, küsin sellise küsimuse. Miks senimaani on niimoodi, et mustanahalist, süürlast, marokolast või venelast ei tohi diskrimineerida, aga ratastoolis olevat inimest või muud puudega inimest või vanemat inimest võib? Kus on see loogika?

11:58 Monika Haukanõmm

Aitäh selle küsimuse eest! Nagu ma ütlesin oma ettekandes, juba lähtuvalt meie põhiseadusest ei või kedagi diskrimineerida. Nii et siin ei ole mingit loogikat. Selle eelnõuga me kaotame 2009. aastast kehtinud ebaloogilisuse.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Märt Sults, palun!

11:58 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea ettekandja! Kui riigiameti juht ütleb, et üle 45-aastased inimesed ei ole õppimisvõimelised, kas see on siis diskrimineerimine, on see mõnitamine või on see midagi muud? Kuidas selline asi teie eelnõus kajastub?

11:58 Monika Haukanõmm

Aitäh! Kui oleks minu teha, siis selline riigiasutuse juht peaks esitama lahkumisavalduse.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Viktor Vassiljev, palun!

11:58 Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg Monika! Kas uus regulatsioon annab eakatele inimestele, pensionäridele võrdsed võimalused ka pangast laenu saada? Mulle ei taheta pangast laenu anda. Nõutakse uriiniproovi ja igasuguseid muid selliseid asju ja pakutakse viieks aastaks laenu röögatu protsendiga. Kas ka see ebavõrdsus lõpetatakse?

11:58 Monika Haukanõmm

Aitäh! Kui pangateenus läheb avalikkusele pakutavate kaupade ja teenuste alla, siis me võime teha järelduse, et ainult vanuse alusel ei tohiks inimesi diskrimineerida.

11:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Uno Kaskpeit, palun!

11:59 Uno Kaskpeit

Aitäh, härra eesistuja! Austatud esineja! Ma ei saa aru. Te räägite sellest, et puudega ja vanemaid inimesi nii koolitamisel kui ka tööl ei tohi diskrimineerida. Aga kui need inimesed ei ole võimelised teatud tööd tegema või ei pea kinni normidest, teevad tööd näiteks kauem vms, kes siis maksab kinni selle vahe, kui seda tööd teeks teine inimene? Eelnõu järgi tuleb välja, et see on diskrimineerimine, kui tööandja selliseid inimesi tööle ei võta. Kes selle vahe kinni maksab?

11:59 Monika Haukanõmm

Aitäh küsimuse eest! Me ei reguleeri praegu seda. Kui inimene ei saa oma tööga hakkama, siis loomulikult ei ole kellelgi kohustust teda tööl hoida. Kui te kuulasite minu tutvustust tähelepanelikult, siis ma püüdsin anda ka ülevaate – võib-olla ma ei teinud seda piisava selgusega –, mida siin

diskrimineerimise all silmas peetakse ja milliseid olukordi peetakse diskrimineerivaks. Kui näiteks 60-aastane inimene on töölt vandanatud ja ta kahtleb, kas vandanamine oli õigustatud või oli tegemist vanuselise diskrimineerimisega, siis tuleb vaadata järgmisi asju. Esiteks, kas selline kohtlemine on õigustatud või põhjendatud. Teiseks, kas seda inimest koheldi teistega võrreldes ebavõrdselt. Ja peab olema ka nn võrreldav grupp. Ütleme, et meil on kaks meesterahvast, kes on juba eakad, üks on 60, teine 50. Nad mõlemad saavad tööga suurepäraselt hakkama, aga see 60-aastane koondatakse. Siis võib tõesti tekkida küsimus, kas seda tehakse sellepärast, et ta on vanem. Ja kui ta koondatakse ainult sellepärast, et ta on vanem, kuigi saab oma tööga täpselt samamoodi hakkama, siis on tegemist diskrimineerimisega.

12:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mart Helme, palun!

12:59 Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kas te ei arva, et kõik need diskrimineerimise või väidetava diskrimineerimise kaasused ja probleemid langeksid suures osas ära, kui Eesti võtaks kätte ja ratifitseeriks Euroopa sotsiaalharta täies ulatuses?

12:59 Monika Haukanõmm

Aitäh! Ma olen väga selle poolt, et Euroopa sotsiaalharta ratifitseeritaks täies ulatuses, eriti artikkel, mis puudutab eakaid. Kas kõik laheneks sellisel juhul, kui me Euroopa sotsiaalharta täies ulatuses ratifitseerime? Ma ei usu, et kõik kohe laheneb. Ega kõik ju kohe ei lahene ka selle seaduse jõustamisega, kuid küsimus on selles, millise sõnumi me ühiskonnale anname. Selle eelnõuga me anname sõnumi, et kõik inimesed on võrdsed.

12:59 Esimees Eiki Nestor

Jaak Madison, palun!

12:59 Jaak Madison

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea ettekandja! Ma mäletan hästi, kui see eelnõu komisjonist läbi käis. Alguses tundus see olevat isegi päris mõistlik ettevõtmine, aga kui ma hakkasin süüvima, mis seal täpselt kirjas on ja mille vastu või mille eest see on, siis tekkis küsimusi. Äkki te annate selgitusi. Sotsiaalministeeriumi ametnike käest kuulsin, et meil ei ole probleemi, kuidas n-ö kaardistada potentsiaalseid riskigruppe, olgu siis tegu vanuse, erivajaduste või soo alusel diskrimineerimisega. Need on valdkonnad, kus me täpselt teame, kui palju ühiskonnaliikmeid seal on. Samas ei tohi diskrimineerida ka seksuaalsättumuse alusel, mis iseenesest on täiesti õige. Kuid probleem seisneb selles, et mitte keegi ei tea täpselt, kui palju selliseid diskrimineeritavaid võib olla. Kas te oskate eelnõu algatajate nimel öelda, et kui me muude ühiskonnaliikmete gruppide suurusi teame, siis kui palju võib olla seksuaalsättumuse alusel diskrimineeritavaid?

12:59 Monika Haukanõmm

Aitäh! Tõesti, see teema oli ka komisjonis arutusel. Tuleb nõustuda küsimuse esitajaga, et me teame väga täpselt, kui palju meil on eakaid. Näiteks alates sellest, kui inimene saab 60 või 65, on täpselt teada, kui suur see arv on. Võtsin Statistikaametist andmed välja, 2016. aasta 1. jaanuari seisuga on 60-aastasi ja vanemaid inimesi 332 669. Väga lihtne on arvet pidada, mitu inimest meil sellises vanuses on. Samamoodi teame väga täpselt, kui palju meil on puudega inimesi ehk neid, kellele on ametlikult määratud puude raskusaste. Neid on meil 2015. aasta seisuga 143 623.

Kui palju meil on seksuaalse sättumusega inimesi ja millise sättumusega konkreetset, sellele küsimusele ongi keeruline vastata. Selle kohta tehakse tavaliselt uuringuid ja küsitakse inimeste käest. Kui paljud inimesed julgevad seda sättumust tunnistada või mitte tunnistada, oleneb ka sellest, milline on suhtumine konkreetsetes riigis – kui inimene julgeb näiteks öelda, et ta on homoseksuaal, siis kuidas on tagatud tema õigused ja ka kaitse diskrimineerimise eest. Uuringud on toonud välja erinevad

protsendid elanikkonnast ja see protsent kõigub päris suures ulatuses. Keskmiselt ütlevad uuringud, et neid on umbes 5% elanikkonnast. Kui me arvestame, et meil on 1 316 000 inimest, siis võib öelda, et see 5% on umbes 65 800 inimest.

12:59 Esimees Eiki Nestor

Raivo Põldaru, palun!

12:59 Raivo Põldaru

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud ettekandja! Loetelu on ilus kõigi nende seisukohalt, keda diskrimineerida ei tohi. Aga kui nüüd ikkagi on selliseid sindrinahku, kes seda seadust ei täida ja diskrimineerivad, kas olete siis mõelnud, mida nendega peale hakata ja mis nendest saab?

12:59 Monika Haukanõmm

Aitäh! Kui seadust ei täideta, siis on igal inimesel esmajärjekorras võimalik pöörduda võrdse kohtlemise voliniku poole, et tuvastada, kas tegu on diskrimineerimisega, viidates mingile alusele. Ja kui on, siis tuleb astuda juba järgmine samm, minna oma õiguste kaitseks kohtusse.

12:59 Esimees Eiki Nestor

Jaak Madison.

12:59 Jaak Madison

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea ettekandja! Ma pean ära mainima, et Sotsiaalministeeriumi ettekandja nimetas komisjonis kaks korda suuremat numbrit, 5–10%. Ehk siis me võime rääkida umbes 130 000 inimesest lausa, kes on natuke teistsuguse orientatsiooniga, mis võib-olla ei ole enamuse jaoks päris aktsepteeritav. Kuidas te eelnõu algatajatena näete reaalselt selle probleemi lahendamist? Jah, me kõik nõustume, et diskrimineerimine on väga paha ja kole asi, seda tuleb taunida, selle vastu tuleb seista, aga alati on see kontrollitavuse küsimus. Kuidas me suudame tõestada, et isik A räägib õigust, öeldes, et isik B diskrimineerib teda? Kuidas te kujutate ette reaalselt kontrolli? Kui inimene läheb võrdse kohtlemise voliniku juurde ja ütleb, et ta lasti töölt lahti, sest tal on teistsugune orientatsioon, kuidas siis volinik kontrollib selle inimese orientatsiooni? Kas ta läheb koju, teeb mingisugust seiret, kellega inimene väljas käib, või kuidas see välja näeks?

12:59 Monika Haukanõmm

Aitäh küsimuse eest! Mul on väga raske jääda sellele küsimusele vastamisel arutatava eelnõu piiresse. Mitte keegi ei lähe kellegi koju kontrollima seksuaalset orientatsiooni. Ma arvan, teie fraktsioon kindlasti ei taha, et see kontroll toimuks sellisel moel, et teist kellegi koju tuldaks. Aga see selleks. Teadupärast on võrdse kohtlemise seaduses § 8, mis ütleb, et diskrimineerimisjuhtude puhul on jagatud tõendamiskohustus. See tähendab, et kui mõni naine näiteks tunneb, et talle ei maksta mingit sotsiaaltoetust sellepärast, et ta elab koos teise naisega, siis ta saab pöörduda avaldusega võrdse kohtlemise voliniku poole ning see, kelle peale esitatakse kaebus, näiteks kohalik omavalitsus, peab tõendama, et toetuse maksmisel ei olnud sellist diskrimineerivat sätet. See tähendab, et ei minda kellegi koju, vaid lähtutakse ikkagi reaalsest elust, minu näite puhul näiteks toetuse maksmisest. Ja see, keda süüdistatakse diskrimineerimises, peab tõendama, et ta ei ole seda teinud.

12:59 Esimees Eiki Nestor

Martin Helme, palun!

12:59 Martin Helme

Aitäh, härra spiiker! Lugupeetud ettekandja! Tõtt-öelda jõudsimme selle viimase vastusega probleemi ivani, mis meid vaevab. Me elame ajastul, kus on teatud dogmad – diskrimineerimine, avatus, sallivus ja muud asjad – ning inimeste vastu, kes neid dogmasid ei jaga, peetakse klaperjahti. Nagu me näeme Eesti kohtu- või õiguspraktikast – see joonistus minu meelest välja ka eile, kui meil olid arupärimised siseministrile –, on karistuseks eelkõige protsess, mitte tegelik otsus. Ja see, mida need diskrimineerimisvastased sätted, mida meil on tegelikult hirmus palju ja mille järgi me kõik mingil hetkel

diskrimineerime inimesi, võimaldavad, on esitada inimesele süüdistus. Seejärel peab süüdistatav inimene või ettevõtja hakkama tõestama, et ta ei ole kaamel. See on meie probleem arutatava eelnõu puhul. Kuidas te seda lahendaksite?

12:59 Monika Haukanõmm

Aitäh küsimuse eest! Jah, diskrimineerimise tuvastamisel on seadusandja tõesti otsustanud lahendada probleemi nn jagatud tõendamiskohustuse kaudu. See tähendab, üks pool peab tõestama, et ta arvab, et teda on diskrimineeritud, ja teine pool peab tõestama, et ta ei ole sellisel moel käitunud. Ma pean seda väga mõistlikuks ja õigustatuks.

12:59 Esimees Eiki Nestor

Mart Helme, palun!

12:59 Mart Helme

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud ettekandja! Ma viin nüüd jutu natuke teisele teemale, kuna see diskrimineerimise lugu ei puuduta mitte ainult teatud sättemusega inimesi, vaid ka puuetega inimesi või siis abituks muutunud inimesi. Kas see ei ole teie meelest teatud ulatuses riiklik diskrimineerimine, et puuetega või abituks muutunud inimestel on väga raske abivahendeid kätte saada ja need asjad on väga kallid? Paljudel juhtudel ei olegi neid võimalik kohe operatiivselt kätte saada, vaid tuleb oodata, kuni need kuskilt tellitakse, ja kui need ükskord saabuvad, siis selgub, et hind võib olla tellijale lihtsalt vastuvõetamatu. Kas te ei arva, et see on teatud ulatuses riiklik diskrimineerimine, sest kui abi saamiseks pöördutakse riigi poole, siis öeldakse sageli, et vahendeid ei ole?

12:59 Monika Haukanõmm

Aitäh! Te viitasite väga olulisele ja väga valusale küsimusele. Loomulikult peab iga inimene, kes vajab abi, olenemata sellest, kas tal on puue või on tema toimetulek mingi tervisekahjustuse tõttu raskendatud, abi saama. Aga seda, millist abi ta saab, millises ulatuses ja kas see on piisav, ei reguleeri see eelnõu. Seda reguleerivad teised õigusaktid, näiteks sotsiaalhoolekande seadus, kus see on täpselt kirjas. Ma arvan, et selle küsimuse juurde me võime tagasi tulla, aga seda siis juba teise seaduseelnõu menetlemise käigus.

13:00 Esimees Eiki Nestor

Viktor Vassiljev, palun!

13:00 Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg Monika! Eelnõus on toodud loetelu, mis pretendeerib täielikkusele, aga kuna see eelnõu laiendabki loetelu, siis see tähendab, et eelmine loetelu ei olnud täielik. Ilmselt võib siis tekkida ka mingeid teisi kategooriaid, näiteks võib inimesi jagada selle järgi, et mõni on targem, mõni on rumalam. Seda rumalamat ahistatakse siis ju igapidi, nimetatakse teda lolliks, mis on äärmiselt solvav. Ta saab väiksemat palka, saab viletsama töökoha, teda ahistatakse igal pool. Kas on ette näha, et see loetelu võiks kunagi veel laieneda ja ka loll võetakse looduskaitse alla? Kas asi tüürib sinna poole, et kunagi keelatakse üldse igasugune diskrimineerimine ära ja kõik inimesed kuulutataksegi võrdseteks, mis kõlab kuidagi väga tuttavalt?

13:00 Monika Haukanõmm

Aitäh küsimuse eest! Selle eelnõuga me võimalike diskrimineerimise aluste loetelu ei laienda. Need alused on praegu kehtivas seaduses olemas juba alates 2009. aastast. Küll aga tahame ühtlustada kohaldamisala, et kõiki koheldaks ühtemoodi.

13:00 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

13:00 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud sõnavõtja! Seaduse § 3 lõige 3 tunnistatakse kehtetuks. Ahistamist, mille eesmärk on isiku väärikust alandada, luua ähvardav, vaenulik, halvustav, alandav või solvav õhkkond, on praktikas väga raske määratleda ning mõõta. See tekitab kohtusüsteemile põhjendamatut koormust ning võib kaasa tuua suure hulga põhjendamatuid diskrimineerimiskaebusi, mis kahjustab seaduse toimimist teistes ja olulisemates sätetes. Kas te ei karda, et kohtud upuvad ära sellesse teemasse ja muud olulised asjad ei jõua õigel ajal arutelule?

13:00 Monika Haukanõmm

Täna küsimuse eest! Igal inimesel on õigus oma õiguste kaitseks kohtu poole pöörduda.

13:00 Esimees Eiki Nestor

Mihhail Stalnuhhin, palun!

13:00 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma tahtsin juba komisjonis küsida, aga arutelu lõppes nii järsku, et ei jõudnudki. Mis on teie arvamus, miks võrdse kohtlemise seaduses ei defineerita diskrimineerimist? Pakutakse kaitset diskrimineerimise eest, aga ei ole täpselt määratletud, millisel juhul ja mida pidada diskrimineerimiseks. Mulle tundub, et väga raske on kaitsta inimest selle eest, mille olemust me ei tea.

13:00 Monika Haukanõmm

Aitäh! Jah, seda ei ole seaduses täpselt sõnastatud, aga kui te peate seda oluliseks, siis kindlasti on võimalik eelnõu täiendada ja see definitsioon sisse tuua. Samas on diskrimineerimist püütud siiski seletada. Diskrimineerimiseks peetakse olukorda, kus isikut koheldakse teiste inimestega võrreldes erinevalt ning sellel puudub mõistlik põhjendus ja õigustus.

13:00 Esimees Eiki Nestor

Arno Sild, palun!

13:00 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud ettekandja! Kas te oskate öelda, kui palju on viimase aja jooksul olnud võrdse kohtlemise seaduse rikkumisi, et see on tinginud vajaduse seadust muuta, täiendada ja ümber teha?

13:00 Monika Haukanõmm

Aitäh! Arvu ma ei oska teile praegu tuua. Miks? Sellepärast, et nagu te teate, pole võrdse kohtlemise ja soolise võrdõiguslikkuse volinikul praegu võimalik võtta vastu pöördumisi, mis puudutavad puuetega inimeste teemasid kaitse alt välja jäänud valdkondades: sotsiaalhoolekandes, tervishoius, sotsiaalteenuste pakkumises, hariduses, avalikkusele pakutavate kaupade ja teenuste saamises. Nende pöördumiste arv, kus volinik on pidanud oma arvamus ütlema, näitab aga tõusutendentsi, sest inimeste teadlikkus oma õigustest on aasta-aastalt kasvanud. Miks ma ei oska sellele küsimusele vastata? Ma oleksin kindlasti esitanud selle küsimuse ka volinikule, kui ta sotsiaalkomisjonis oma eelmise aasta töötulemusi tutvustas, aga ma kaitsesin samal ajal põhiseaduskomisjonis just sedasama eelnõu. Nii et ei oska vastata.

13:00 Esimees Eiki Nestor

Mihhail Stalnuhhin, palun!

13:00 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Veel üks küsimus, mida ma ei jõudnud komisjonis esitada. Mõnes Euroopa riigis on praegu nii diskrimineerimise kui ka selle nn positiivse diskrimineerimise probleem. Ja see viimane on isegi rohkem nähtav kui esimene. Ma ei kavatse muidugi mingeid muudatusettepanekuid teha, välja arvatud see, mis puudutab Narva aiandusühistuid ja millest ma

komisjonis rääkisin. Aga mis te arvate, kui lihtsa diskrimineerimise kõrval on olemas ka selline nähtus nagu positiivne diskrimineerimine, kas see ei peaks ka siis seaduses sees olema?

13:00 Monika Haukanõmm

Võrdse kohtlemise seaduses on § 11, mis ütleb, millistel juhtudel on lubatud n-ö positiivselt diskrimineerida. Kui teatud grupid, näiteks puudega inimesed, vajavad erilist kohtlemist ja lisasoodustusi, võrreldes teiste inimestega, siis on see igati mõistlik ja tegelikult ka põhjendatud. Aga ennekõike ma arvan, et nn positiivse diskrimineerimise võimalusi ja erikohtlemist peaks olema võimalikult vähe. Me peaksime siiski liikuma seda teed, et kohtleme kõiki inimesi võrdselt, aga kui on vaja, siis võtame arvesse kellegi erivajadusi.

13:00 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, Monika Haukanõmm! Riigikogu liikmetel eelnõu algatajatele rohkem küsimusi ei ole. Komisjonipoolne ettekandja Mihhail Stalnuhhin, palun!

13:00 Mihhail Stalnuhhin

Härra esimees! Lugupeetud kolleegid! See äärmiselt huvitav seaduseelnõu oli põhiseaduskomisjonis arutusel esmaspäeval, 2. mail s.a. Enne, kui ma räägin teile sisulisest arutelust komisjonis, pean ma aga andma vist mingi selgituse, sest protokollis see asi ei jõudnud, seda sealt ei loe välja. Ma olin erapooletu, kui hääletati selle seaduseelnõu saatust. Aga ma lubasin, et teen muudatusettepaneku, mis peab silmas üht gruppi, keda on diskrimineeritud veerand sajandit. Need on Narva aiandusühistute liikmed, kes, olles alalised elanikud Eesti territooriumil, ei saa oma 20 sajandikku, üldjuhul kuut või kaheksat, müüa mittekodanikele. Ma teen selle ettepaneku. Ma saan aru, et komisjon seda muidugi ei aktsepteeri, aga kui seda toetavad eelnõu algatajad, siis ma kindlasti toetan ka neid.

Nüüd siis protokollis juurde. Algatajate poolt kõlas kõik see, mida Monika praegugi rääkis. Lõpetuseks öeldi, et ministeeriumist on ka tulemas eelnõu võrdse kohtlemise seaduse muutmiseks, ning kui praegu arutatavat eelnõu toetatakse, siis on võimalik eelnõud liita. Seoses eurodirektiivide ülevõtmisega ei ole keegi kaebusega õiguskantsleri poole pöördunud ning tegelikult ei diskrimineerita hariduse osas ei eakaid ega noori. Aga peale selle, et see on nii tegelikkuses, peaks see olema kirjas ka seaduses. See on see positiivne *message*, mille ma praegu teile edastan. Kedagi ei diskrimineerita.

Millest komisjonis räägiti? Sooviti teada, mida tähendab termin "seksuaalne sättumus". Algataja esindaja selgitas, et sooline orientatsioon ei saa olla põhjuseks, miks isikul ei võimaldata saada näiteks haridust või toetusi. Sotsiaalministeeriumi esindaja lisas, et me elame üsna heteronormatiivses maailmas, kus perekonna moodustavad mees ja naine, kuid see ei ole alati nii. Seksuaalne sättumus on Euroopa Liidu tasandil üks diskrimineerimise aluseid. See tähendab, et kedagi ei tohi diskrimineerida seetõttu, et ta on homoseksuaalne. Termin "sättumus" on võetud tõlgitud direktiivist ning ministeeriumis kasutusel. Omalt poolt pean lisama, et eesti filoloogina ma ei saa aru, miks pidi vana toreda sõna "orientatsioon" välja vahetama mitte kõigile arusaadava termini vastu. Aga see selleks. Üks komisjoni liige küsis, kas normaalse seksuaalse sättumusega inimesi võib siis diskrimineerida. Miks ei öelda, et kedagi ei tohi diskrimineerida? Ministeeriumi esindaja vastas, et põhiseaduse § 12 keelab diskrimineerimise üleüldiselt, ning lisas, et ühiskonnas on teatud isikute grupid, kes on diskrimineeritud. Komisjoni liige küsis, kas ta sai õigesti aru, et realselt diskrimineerimiskaebusi ei ole, eelnõuga ettenähtu on vaja lihtsalt seaduses markeerida. Algatajate esindajad selgitasid, et võrdse kohtlemise seadust rakendab soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik (edaspidi *volinik*), mis tähendab, et kui puudega inimene ei saa näiteks töösituatsioonis osaleda, pöördub ta voliniku poole ja palub olukorda kontrollida. Praegu saab volinik seda tööolukorra puhul teha, kuid hariduse valdkonnas mitte, kuna seda pädevust ei ole talle antud. Voliniku poole on pöördutud üsna palju, kuid ta ei ole saanud neid juhtumeid menetleda. Kui inimene vajab näiteks tööle minemiseks sotsiaaltransporditeenust ja pöördub selles küsimuses voliniku poole, siis praegu ei saa volinik seda pöördumist menetleda.

Komisjonis küsiti, kas eelnõu algatamisega soovivad Riigikogu liikmed vältida väljatöötamiskavatsuse koostamist. Algataja esindaja vastas, et küsimus ei ole selles, vaid igapäevaelu praktikas ning inimeste ebavõrdses kohtlemises. Sellega peab muidugi sada protsenti nõus olema. Järgmine komisjoni liige küsis, mida tähendab heteronormatiivne maailm. Ministeeriumi esindaja vastas, et üldjuhul on heteroseksuaalsus domineeriv seksuaalne sättumus, aga see ei tähenda, et muud variandid peaksid

olema ebanormaalsed. Ühiskonnas on väga palju diskrimineerimist homoseksuaalsuse alusel, seda on näha nii hoiakutes kui ka regulatsioonides. Siin tekkis mul küsimus, mida ma ei jõudnud komisjonis küsida, et kui neid on nii palju, siis miks mina neid ei märka. Mitte seda, et ma olen teise orientatsiooniga, aga kui kedagi diskrimineeritakse, siis ühiskond peaks tegelikult seda teadma ja nägema. Seda aga näha ei ole. Nii et siin on kuidagi väga palju mööda pandud.

Üks komisjoni liige soovis teada, kui palju on homoseksuaalse orientatsiooniga inimesi, kelle diskrimineerimist on vaja vältida, ja kuidas kontrollitakse, et isikuid diskrimineeritakse nende orientatsiooni tõttu. Sama küsimus kõlas ka saalis ja vastus oli enam-vähem sama. Ministeeriumi esindaja vastas, et erinevate uuringute kohaselt on neid umbes 5–10% elanikkonnast. Kontrollimine on keeruline nagu rahvuse puhulgi. Üsna udune formuleering, aga nii nagu protokollis on, nii ma annan teile ka edasi. Ma ei kujuta ette, milliseid raskusi võib tekkida rahvuse kontrollimisel. Kui tegemist on laibaga, siis jah, aga kui tegu on elava inimesega, siis ma ei kujuta ette, mis seal keerulist on.

Üks komisjoni liige märkis, et eelnõu algatajate hulgas on viie fraktsiooni esindajad, ning küsis, kas eesmärk oligi, et algatajad oleksid Riigikogu eri fraktsioonidest. Algataja esindaja vastas, et eelnõu algatajad on kõik sotsiaalkomisjoni liikmed. Järgmine komisjoni liige märkis, et põhiseaduse §-s 12 ei ole sätestatud diskrimineerimise keeldu seksuaalse sättumuse tõttu, ning soovis teada, mida seksuaalne sättumus tegelikult tähendab. Kas sättumus on seesama mis orientatsioon või mõeldakse siin laiemalt, nii et see hõlmab ka soovahetusoperatsiooni läbi teinud inimesi? Kas seaduse muutmine tuleneb pigem sellest, et kaitsta isikuid seksuaalse sättumuse alusel, kuna vanuse, veendumuste ja usutunnistuse alusel diskrimineerimine ei ole päevakajalised teemad? Algataja esindajad vastasid, et eelnõu ei sisalda ühtegi uut terminit, võrdse kohtlemise seaduses on see termin direktiivide tõlkest võetuna juba 2009. aastast.

Veel paar küsimust. Järgmine komisjoni liige märkis, et rahvus ja etniline kuuluvus ei ole üks ja seesama. Põhiseadus räägib rahvusest, mitte etnilisest kuuluvusest. Rahvus on selge põhiseaduses nimetatud alus. Tähendab, ma pidasin silmas seda, et rahvusel on siiski keeleline ja kultuuriline taust. Etnilisus on midagi muud. See on see, mis enamasti inimesest ei sõltu, see tuleneb rassist. See teeb asja väga segaseks, kui neid püütakse kokku panna. Ministeeriumi esindaja vastas, et etniline kuuluvus ja rahvus ei pruugi kokku käia, samamoodi nagu kodakondsus ja rahvuski. Eesti kontekstis võib tuua näiteks setod ja võrokesed ehk grupid, kes ei ole päris rahvus. See on direktiividest üle võetud tunnus.

Üks komisjoni liige soovis veel teada, kas käesolev eelnõu ühendatakse valitsuse eelnõuga. Algatajate esindaja vastas, et valitsus valmistab ette suuremat paketti, mis puudutab ka teisi probleeme selles seaduses, ja see läheb kooskõlastusringile suvel. Algatajad ei välista, et eelnõud saab kokku liita, kuid ei ole selles kindlad. Nad ei ole veel valitsuse eelnõu näinud.

Võeti vastu neli otsust. Tehti ettepanek esimene lugemine lõpetada (poolt oli 7, vastu 0, erapooletuid 3). Kolm ülejäänud otsust olid konsensuslikud, s.t ettepanek võtta eelnõu täiskogu 10. mai päevakorda, määrata muudatusettepanekute tähtjaks kümme tööpäeva ehk 24. mai kell 17.15 ja määrata ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liige Mihhail Stalnuhhin. Aitäh!

13:00 Esimees Eiki Nestor

Küsimused komisjoni ettekande tegijale. Märt Sults, palun!

13:00 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea ettekandja! Kujutame ette sellist olukorda, et koolis on õpetajakonkurss, sinna tulevad ühtede ja samade diplomitega seltsimehed, aga üks on pädev ja teine ei ole, kuigi tal on täpselt sama kategooriaga kõrgkooli diplom. Kuidas vältida mõttetuid kohtuskäimisi, kui mittepädev inimene kaevab kellegi kohtusse ja ütleb, et teda represseeriti sellepärast, et tal on vuntsid ees või et ta kammib juukseid valele poole?

13:00 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh küsimuse eest! Selleks, et sellist olukorda vältida, on vaja väga kriitiliselt vaadata neid protsesse, mis Euroopas toimuvad, ega me pimedad ei ole. Seesama positiivne diskrimineerimine, kus kaks inimest konkureerivad, ühel on parem kogemus ja paremad teadmised, aga teine on näiteks invaliid või mustanahaline või lesbi või üksikema jne. Ma pean tunnistama, et üks mu sugulane on Euroopa konkurssidel kaks korda üle elanud just sellise positiivse diskrimineerimise. Peale seda ta sülitas ja tuli Eestisse tagasi. See on vähemalt üks hea asi kogu selles jamas. Et selliseid olukordi vältida, on vaja väga

kriitiliselt suhtuda meie seadustesse. See on tõenäoliselt seesama džinn, mille me pudelist välja laseme. Me ei ole kriitilised ega oska tänast päeva tõsiselt võtta. Me kuuleme, kuidas ühes plokis kõlab, et põhiseaduse sättes, mille järgi ei tohi kedagi diskrimineerida, ei olegi mingit loogikat, aga minuti pärast kuuleme, et selles ongi selle sätte loogika. Nii et peab rohkem mõtlema, mida me siin vastu võtame.

13:00 Esimees Eiki Nestor

Imre Sooäär, palun!

13:00 Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Mind ei üllata mõne Riigikogu liikme ründavad küsimused Monika Haukanõmmele selle igati mõistliku eelnõu kohta. Aga mind pani veidi imestama sinu vastus, kui sa ütlesid, et lugesid komisjoni protokolli. Kas komisjon ei käsitlenud ega uurinud näiteks seda, kui palju on erineva veendumusega inimesi Eestis ja kuidas neid veendumusi peaks eristama või mõõtma? Või seda, kui palju on erineva nahavärvusega inimesi ja kuidas seda määrata? Kas on mingi konkreetne nahavärvus, ja kui sellest on kõrvalekalle, kas seda tuleb siis spektromeetriga mõõta? Kuidas need hulgad selgeks teha? Kas on üldse oluline mõõta, kui palju ühe või teise nahavärviga või erinevate veendumustega inimesi Eestis on?

13:00 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Siin on huumor selles, et kedagi millegagi mõõta pakud, Imre, sina, mitte mina. Mina olen siin üle 16 aasta, 1999. aastast peale pakkunud ainult ühte: anname kõigile võrdsed võimalused ja ongi kõik. Ei ole vaja mingeid eeliseid. Sa ei ole vist kroonus käinud? Oled. Siis sa tead, et noorsõdur, kui ta alustab, unistab ainult sellest, et oleks üks seadus kõigile – et ei oleks neid vanemaid, neid nimetati *dedõ*, ja et neil poleks mingeid eeliseid. Ta tahab, et kõik oleksid võrdsetes tingimustes, aga süsteem on loodud niiviisi, et kõik ei ole võrdsetes tingimustes.

Praegu näiteks – see on minu isiklik seisukoht – ma pigem toetan seda seadust, sest algatajad tahavad sisse tuua diskrimineerimisküsimuse haridusvaldkonnas. Ja siis ma tahaks näha, kuidas reageeritakse sellele, kui selgub, et näiteks Narvas on 300 last, kellel ei ole psüühilisi, tervislikke võimalusi õppida eesti keeles. Nende emakeel on vene keel ja nende tase on selline, et nad ei ole võimelised omandama keskharidust eesti keeles. Praegu see ei ole mitte midagi, tehku mis tahavad – täielik jama, eks ju. Aga siis tekib situatsioon, kus neid diskrimineeritakse, ja nad võivad oma õiguste kaitseks näiteks Strasbourgi pöörduda. Ja me hakkamegi seda tegema. Aga seda, et ühe inimese puhul mõõta, millised on ta veendumused – mida siin mõõta on? Meid on siin saalis sada üks inimest, enam-vähem me teame, millised veendumused kellelgi on – nendel, kes muidugi suu lahti teevad, sest saalis on ka palju selliseid, kes kunagi ei esine. Me teame, millised veendumused on. Siin ei ole mingit normatiivset kontrolli vaja, see on täiesti tõsi. Me võime julgelt edasi marssida. Ma ei tea, kas see vastus sind rahuldab, aga alati on ju võimalik teine küsimus esitada.

13:00 Esimees Eiki Nestor

Rohkem komisjonipoolsele ettekandjale küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel Jaak Madison, palun!

13:00 Jaak Madison

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Alustuseks klaarim kohe ära hea kolleegi Imre Sooääre väite, et kedagi rünnati või keegi oli agressiivne. Keegi ei ole kedagi rünnanud, vaid ma arvan, et selle seaduse puhul on kõik küsimused õigustatud. On täiesti põhjendatud, et me soovime spetsiifiliselt teada, mida see muudatus kaasa toob, mis eesmärgil see on tehtud, kuhu see edasi viib, kuidas me saame vältida diskrimineerimist ja vähendada n-ö eristamist ühiskonnas. Ma arvan, et see on ikka positiivne, me töötame ju ühise eesmärgi nimel.

Kui me võtame selle eelnõu ette, siis seletuskirjas on väga kenasti välja toodud, mis on üldse muudatuse eesmärk või mis on see alge. Kõik algab 2009. aasta 1. jaanuarist, kui jõustus võrdse kohtlemise seadus. Selle võrdse kohtlemise seadusega on aga jälle kaks toredat asja, sellega võetakse üle kaks Euroopa Liidu direktiivi. Sest kuidas me muidu saame, ikka direktiivi on vaja. Ega me muidu elada ei oska, direktiivid peavad ikka käskima, pooma ja laskma, et kuidas elada tuleb ja keda tohib

diskrimineerida, keda ei tohi diskrimineerida, kuhu istuda, kuhu astuda. Aga kaks direktiivi toovad jälle uue probleemi. Esimene direktiiv on selline toreda numbriga 2000/43/EÜ, millega rakendati võrdse kohtlemise põhimõtteid, sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust. Siin tekib kohe küsimus, kuidas me defineerime etnilist päritolu. Kas see, kui mina olen pärit Järvamaalt ja näiteks härra Soõäär on pärit Muhust, on mingisugune etnilise päritolu alge kuskilt sajanditetagusest ajast, või kas setud on natuke teistsuguse etnilise päritoluga, teistsuguse kultuuritaustaga? Kui kuskil diskrimineeritakse inimest, öeldakse, et sa oled setu, kas tal on siis õigus minna võrdse kohtlemise voliniku juurde? Kohe tekib uusi probleeme ja küsimus juurde.

Teine direktiiv on 2000/78/EÜ. Selline tore number ja hästi pikalt välja kirjutatud pealkiri: millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel. Siin tekib kohe küsimus, et kui näiteks arstlik komisjon Kaitseressursside Ametis võtab vastu kutsealuseid, teeb selle kontrolli, siis millised on seal võrdse kohtlemise alused. Kui tulevad neiu ja noormees, kas siis võib tulla diskrimineerimist, kui öeldakse, et näete, võib-olla üks neist on natuke väetim? Ja see väetim ei pruugi üldse olla neiu, see võib olla ka noormees, arvestades tänapäeva noormeeste kehalist ettevalmistust ja valmisolekut teenida riiki armees ja ajateenistuses. Ka seal võib probleem tekkida. Alati võib selline sõnapaar "võrdne kohtlemine" tekitada küsimuse, kus on võrdsus. Mille alusel me määrame võrdset suhtumist ühiskonnas? Kas see, kui keegi vaatab tänaval teistsuguse pilguga teistsuguse inimese peale, võib minna diskrimineerimise alla? Kas see annab alust pöörduda voliniku poole, kui mind vaadatakse teistsuguse pilguga, sest võib-olla ma näen teistsugune välja, võib-olla mul on sinised silmad ja vaatajal on pruunid silmad? Või et ma olen pikk näiteks, ma arvan, et üks pikemaid siin saalis, ja teine on minust lühem? Kas keegi võib diskrimineerida kedagi oma suhtumise või veendumuse pärast? Võrdsuse kohta on olemas üks väga hea ütlemine, ma võin tsiteerida teile: seal, kus on võrdsus, ei ole vabadust, seal, kus on vabadus, ei ole võrdsust.

Kui kaugele me läheme siis võrdsuse loomisega ühiskonnas? Praegu me räägime võrdsest kohtlemisest tööturul: ei tohi diskrimineerida vanuse järgi, soo või seksuaalse sättumuse järgi. Viimane on täiesti omaette muusika ja ooper selles mõttes, et kui palju sättumusi sinna alla läheb. Sotsiaalministeeriumi ametnike ja teiste selliste inimeste arvates, kes käivad meil põhiseaduskomisjonis teatud eelnõude kohta aru andmas, me elame heteronormatiivses ühiskonnas. Minule see ühiskond ausalt öeldes küll meeldib. Kõigil on võrdsed õigused, kedagi ei diskrimineerita ja kellegi magamistuppa ei piiluta, et mida sa seal teed ja kellega elad. Samas ei maksa ka tänaval hüüda, et appikene, me elame heteronormatiivses ühiskonnas. Elamegi, sest heteroid on umbes 95–99% ühiskonnast ja minu meelest on see täiesti normaalne. See ei tähenda seda, et me peaksime vaatama teistsuguseid inimesi teise pilguga, las nad elavad. Kuid Sotsiaalministeeriumi väide, et meil on potentsiaalseid diskrimineeritavaid 5–10% ühiskonnast, paneb ikka jahmatama. Mina olen lugenud uuringutest, et on 1–2%. Palusin ministeeriumi ametnikku, et ta saadaks mu meilile viited uuringutele, millest nad lähtusid. Kaks päeva hiljem tuli mulle meil, kus oli 20 linki, millest pooled olid teatud lobi- ja huvigruppide endi tehtud uuringud.

Palun natuke lisaaga!

13:00 Esimees Eiki Nestor

Palun, kolm minutit!

13:00 Jaak Madison

Kas ministeerium lähtub eelnõude koostamisel või nende esitamisel komisjonis väga kaheldava väärtusega uuringutest kaheldava väärtusega saitidelt, mille tulemused erinevad lausa kahekordselt, 5% või 10%? Minu meelest jätab see väga halva kõrvalmaigu ja siin ei saa küll rääkida mingisugusest võrdsusest ühiskonnas või millest iganes.

Samamoodi, põhiseadus on meil siiaani väga hästi toiminud. Põhiseaduse § 12 ütleb sõna-sõnalt kenasti: "Kõik on seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu." Minu arust väga kenasti öeldud: me oleme võrdsed, aga seaduse ees. See, kui ma olen pikk või keegi on lühike, on isiklik probleem, seaduse ees oleme ikka võrdsed. Samamoodi peame järgima liiklusseadust, ole sa pikk või lühike, siniste või pruunide silmadega. Aga põhiseadusest pole piisanud. On kaks direktiivi aastast 2009, mille tõttu tuleb nüüd võrdsuse loomisega ühiskonnas edasi minna. Kunagi mongolite ajal tõmbas Tšingis-khaan vikati kuskile meeter seitsmekümne peale –

kes pääses alt läbi, oli võrdne, kes ei pääsenud, siis teate isegi, mis juhtus. Ka oli võrdsus, tõeliselt ja pühal eesmärgil. Nii et küsimus ongi selles, kui kaugele me võrdsuse loomisega ühiskonnas läheme. Kui me praegu räägime näiteks seksuaalsest sättumusest, et kaks meest või kaks prouat elavad koos, siis okei, hüva, elagu. Aga äkki kümne aasta pärast me räägime, et mõnel on näiteks neli naist nagu moslemiühiskonnas? Miks me praegu neid diskrimineerime ja jumala pärast ei aktsepteeri seda? Neil on armastus, elavad ühises leibkonnas, maksavad koos makse, ostavad koos süüa, hommikuti teevad putru. Nii armas ju, aga meie diskrimineerime neid. Kust jookseb see piir? Miks me siis praegu ei võta neid kui potentsiaalseid diskrimineeritavaid ja n-ö ühiskonnast kõrvale lükatuid?

Mina teen ikkagi ettepaneku, et kui juba seadust teha, siis teha ikka täiega. Läheme täiskäigul edasi ja loome ühiskonnas võrdsuse, mis kunagi jäi lõplikult loomata, kahjuks liit purunes enne. Aga paneme edasi, loome võrdsuse kõikide ühiskonnaliikmete vahel! Igasugune sallimatus, teistsuguse pilguga vaatamine, teistsugused poliitilised veendumused on ka üks osa diskrimineerimisest. Et kui sa ei ole piisavalt õigete poliitiliste veendumustega, siis oled sa hoopis teistsugune ühiskonnaliige, kes väärrib taunimist, väärrib n-ö kõrvalelükkamist ja kohe voliniku juurde jooksmist. Kui neid asjaolusid arvesse võtta, siis algatus iseenesest on hea – diskrimineerimine on väga inetu, taunimisväärne, me ei tohi kedagi diskrimineerida, sellega tuleb tegelda. Kuid kõik, mis tuleb kuskilt direktiividest või Sotsiaalministeeriumi ametnike väga kaheldava väärtusega väidetest, väärrib tagasilükkamist. Seetõttu teeb Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon ettepaneku see eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Aitäh!

13:00 Esimees Eiki Nestor

Enne kui me jätkame läbirääkimistega, on vaja langetada protseduurilised otsused tööaja kohta. Henn Põlluaas, palun!

13:00 Henn Põlluaas

Aitäh! Palun Konservatiivse Rahvaerakonna nimel kümme minutit vaheaega!

13:00 Esimees Eiki Nestor

Vaheaeg. Vaheaeg lõpeb 12.53.

V a h e a e g

13:01 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Reformierakonna fraktsiooni ettepaneku pikendada täiskogu istungi tööaega päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt on 51 Riigikogu liiget, vastu 20. Ettepanek leidis toetust, täiskogu istungi aega on pikendatud.

Jätkame läbirääkimistega. Mihhail Stalnuhhin, palun, Keskerakonna fraktsiooni nimel!

13:01 Mihhail Stalnuhhin

Härra esimees! Lugupeetud kolleegid! Põhiseaduskomisjonis oli üks huvitav moment. Kui oli juba esitatud paar küsimust kehtiva seaduse definitsioonide ja muu sõnastuse kohta ning austatud kolleeg Jüri Adams küsis, kuidas küll sellised rumalad asjad üldse seadusesse jõuavad, siis tuli ministeeriumi esindajalt vastus, et ise te ju selle vastu võtsite. Siis selgus, et tegelikult võeti seadus vastu 2008. aastal ja konkreetset ei mul ega kolleeg Adamsil ei ole sellega midagi pistmist. Oleks tollal kohal olnud, võib-olla oleks suutnud midagi ka vältida. Aga üks järeldus, mis tehti, oli see, et kuna seda seadust kasutatakse nii harva, siis kõik need puudujäägid jäävadki niiviisi õhku rippuma, need ei häiri mitte kedagi. Tegelikult see seadus oligi üks euronormi nõudmiste täitmine, mitte rohkem. Aga praegu, kui see eelnõu edasi läheb, ja tõenäoliselt see läheb edasi, oleks vaja mõni asi tõsiselt üle vaadata ja parandada. See puudutab ka seda, mida pakuvad välja arutusel oleva seaduseelnõu algatajad, näiteks seesama etniline kuuluvus. Kui väga lihtsalt selgitada, siis Puškin on suur vene poeet ja suuremat venelast kui Puškin on raske leida, aga etniliselt oli ta neeger. Ja teie valik on, kelleks te teda nimetate, kui te jätate sisse sõnad "rahvus ja (etniline kuuluvus)". Lermontov on etnilise kuuluvuse poolest

šotlane. Dmitri Mendelejev on juut. Kelleks te teda tulevikus nimetama hakkate? Etnilisel kuuluvusel pole selle seadusega absoluutselt midagi pistmist.

Teine asi. Kui võrdse kohtlemise seadus tahab välistada diskrimineerimist, siis kuidas välistada seda, mis ei ole defineeritud? See ei puuduta praegust seaduseelnõu, vaid puudutab tõenäoliselt seda eelnõu, mida kuskil ministeeriumis ette valmistatakse. Me jääme siia vaidlema täpselt nii kauaks, kuni me ei tea, mida mõtleb ministeerium või mõtleme meie ise diskrimineerimise all. Kui seaduses ei ole ei diskrimineerimise ega positiivse diskrimineerimise definitsiooni, siis ma ei kujuta ette, kuidas on võimalik kasutada seda mõistet nii, et ei tekiks selliseid valulisi protsesse, millele siin mõned kolleegid oma küsimustes osutasid. See olekski kõik. Kaks küsimust – etniline kuuluvus ja mõned definitsioonid – on vaja kindlasti lahendada, kui see suur eelnõu saali tuleb. Aitäh!

13:01 Esimees Eiki Nestor

Lõpetan läbirääkimised, rohkem kõnesoove ei ole. Komisjoni ettepanek on eelnõu 196 esimene lugemine lõpetada. Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon on teinud ettepaneku eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata ja seda on vaja hääletada. Martin Helme, palun!

13:01 Martin Helme

Konservatiivide fraktsioon palub kümme minutit vaheaega enne hääletust.

13:01 Esimees Eiki Nestor

Vaheaeg kümme minutit. Jätkame 13.08.

V a h e a e g

14:08 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu! Panen hääletusele Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni ettepaneku võrdse kohtlemise seaduse muutmise seaduse eelnõu 196 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt on 10 Riigikogu liiget, vastu on 54, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust. Eelnõu 196 esimene lugemine on lõpetatud. Määrان muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 24. mai kell 17.15.

5. 13:10 Kooseluseaduse kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu (185 SE) esimene lugemine

14:08 Esimees Eiki Nestor

Järgmine päevakorrapunkt on Riigikogu liikmete Arno Silla, Erki Savisaare, Henn Põlluaasa, Jaak Madisoni, Jaanus Karilaidi, Mart Helme, Martin Helme, Martin Repinski, Mihhail Stalnuhhini, Märt Sultsi, Olga Ivanova, Raivo Põldaru, Rein Ratase, Uno Kaskpeiti ja Viktor Vassiljevi algatatud kooseluseaduse kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu 185 esimene lugemine. Algatajatepoolne ettekandja Martin Helme, palun!

14:08 Martin Helme

Lugupeetud spiker! Head kolleegid! Toon teie ette eelnõu, mis iseenesest on väga lühike. Tegemist on kooseluseaduse kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõuga, millel on kaks paragrahvi. Paragrahv 1 ütleb: kooseluseadus, mis on avaldatud Riigi Teatajas 16. oktoobril 2014, tunnistatakse kehtetuks. Paragrahv 2 ütleb, et käesolev seadus jõustub üldises korras.

Loen teile igaks juhuks ette ka seletuskirja kooseluseaduse kehtetuks tunnistamise seaduse eelnõu juurde. Kooseluseaduse vastuvõtmisega eelmisel, nüüd siis juba üle-eelmisel aastal, ühiskonna liitmise asemel hoopis lõhestati ühiskonda. Seaduse korrektse vastuvõtmise jaoks puudus eelmises Riigikogu koosseisus vajalik häälte hulk, mis tingis seaduse rakendamise vajalikkuse eraldi seadusega Riigikogu praeguses koosseisus. Rakendussätete vastuvõtmine on samuti takerdunud ning need, kes hääletasid omal ajal seaduse vastuvõtmise poolt, ei taha täna enam oma seadusandlikku tööd lõpuni viia. Selline halb õigusloome praktika ning määramatus võib tuua mitmeid kohtulahendeid ja kulusid

maksumaksjale. Kooseluseaduse tühistamisega soovime lõpetada tekitatud segaduse ja taastada endise, ühiskonna enamust rahuldava olukorra.

Seaduse eesmärk on lõpetada seadusega tekitatud segadus, mis võib rikkuda õigustatud ootuse printsiipi ning sellega seoses tekitada hulgaliselt kohtulahendeid ja kulusid maksumaksjale. Sellel seadusel puudub seotus Euroopa Liidu õigusega, sest küsimus kuulub riigisisese reguleerimise valdkonda.

Lisaks seletuskirjale tahaksin nüüd veidi meenutada mõningaid asju, mis sellest seletuskirjast läbi jooksid. Eesti ühiskonnas ei ole kunagi olnud mingit tellimust ega nõudmist samasooliste isikute suhete riikliku reguleerimise järele. Seda ei olnud siis, kui see seadus algatati, seda ei olnud siis, kui kooseluseadus vastu võeti, ja seda ei ole ka praegu. Veel sellel aastal läbi viidud arvamusküsitlused näitavad, et ühiskondlik arvamus selles küsimuses on küllaltki paika loksunud sõltuvalt sellest, kuidas esitada küsimus või mida küsida, ja sõltuvalt ka muudest metodoloogilistest aspektidest. Laias laastus kaks kolmandikku Eesti inimestest ei poolda kooseluseadust, ei poolda selle seaduse rakendamist, või kui küsitakse teistpidi, siis laias laastus seesama kaks kolmandikku või umbes 60% Eesti inimestest leiab, et kooseluseadus tuleks tühistada.

Miks ma nendest protsentidest räägin? Väga lihtsal põhjusel: vähemalt meie erakonna arusaamist mööda võiks Eesti olla demokraatlik riik ja demokraatia oma kõige elementaarsemas tähenduses tähendab seda, et tegemist on rahva võimuga. Ei ole olemas mingeid instantse, kes võivad kehtestada seadusi, mis lõppkokkuvõttes ei leia rahva heakskiitu. Kui nii tehakse, nagu on juhtunud, siis lõhestatakse ühiskonda, õõnestatakse poliitilise protsessi legitiimsust, rikutakse õigusriigi põhimõtteid ja saavutatakse see, mis Eesti ühiskonnas on saavutatud. Saavutatakse ühiskondlik polariseerumine, saavutatakse see, et teatud küsimustes ei olegi enam võimalik ratsionaalselt või mõistlikult millegi üle vaielda. Lendavad solvangud, süüdistused ja loosungid ning see ei ole ühelegi ühiskonnale hea.

Kui ma ütlesin, et kunagi ei ole olnud ühiskondlikku tellimust, siis täna hommikul ma palusin Notarite Kojast ka arvusid. Kooseluseadus on vigasel või poolikul moel olnud jõus neli kuud, jaanuarist sel aastal. See on muidugi tõsine vaidluskoht, millel ma kohe peatun pikemalt, kui palju ta on jõus või kui palju ta ei ole jõus. Notarid on aga alates jaanuarist sõlminud Eestis kooselulepinguid ja minu küsimuse peale, kui palju nelja kuu jooksul kooselulepinguid on sõlmitud, vastati, et 25. Terve Eesti peale nelja kuu jooksul! Kui me lugesime siin aasta lõpus meediast selgelt ažiotažihõngulisi lugusid, kuidas samasoolised paarid loevad sekundeid uusaastaööni, et kooselulepingu sõlmimisega oma õnnele alus panna, siis jääb see arv kuidagi nadiks. Arvestame ka seda, et enamik sellest 25-st on erisooliste paaride kooselulepingud. Päris täpset arvu ei suutnud Notarite Koda mulle nii kiiresti öelda, aga me oleme kursis, et samasooliste kooselulepinguid on vähem. Ja see tähendab omakorda seda, et mingit tegelikku vajadust kellelgi kooseluseaduse või kooselu registreerimise järele sellisel moel, nagu meile on reklaamitud, ei ole. Me kõik ju mäletame neid tohutuid nutulugusid, kuidas inimesed tahavad tulla n-ö oma suhteid legaliseerima ja ainult ootavad seda, kuidas nad saaksid riigi silmis ka ausaks. See kõik oli täielik jama. Ja see on täiesti kooskõlas sellega, mida ütlesid kooseluseaduse vastased, kui seadust menetleti: tegemist on võlts- või valeettekäänega. Tegelikult on tegemist sooviga teha ümber ühiskondlikku korda, pöörata pea peale traditsioonilised väärtused ja iidset tõed ning seni kehtinud kord. Tegemist on lihtsalt sulaselge avalikkusele valetamisega, justkui oleks kellelgi kusagil mingisugune vajadus kooselulepingute järele.

Me teame ka seda, et Allar Jõks on õiguskantslerina varem korduvalt andnud selgitusi kooseluseaduse kohustuslikkuse või vajalikkuse küsimustes ja viidanud kahele väga olulisele punktile. Esiteks, Euroopa Liidu aluslepingutes või inimõiguste konventsioonides ei ole olemas mingit rahvusvahelist õigusnormi, mis kohustaks või sunniks riike samasooliste suhteid kuidagi reguleerima. Pole olemas! Kui keegi tuleb väitma, et on, siis see väide on vale. Siinjuures tuleb silmas pidada, et Euroopa Liidus on selge poliitiline surve. Euroopa Liidu poliitilisel tasandil on selge poliitiline surve liikmesriikidele, et nad samasooliste suhteid riiklikult reguleeriks, aga see on teine asi kui väide, et mingi leping või konventsioon meid selleks kohustab. Ei kohusta!

Teine asi, mida ütles Allar Jõks, kui ta oli õiguskantsler, on see, et Eesti põhiseaduses ei ole mingisugust nõuet samasooliste suhteid riiklikult reguleerida. Põhiseaduse § 27 räägib sellest, kuidas perekond kui rahva kasvamise alus on riigi erilise kaitse all. Kui ma õigesti mäletan, siis 2006. aastal oli esimene homoparaad Tallinnas. Eesti põhiseadus võeti vastu hulk aega tagasi, aastal 1992, ja sel ajal ei arvanud ühiskondlikus arutelus mitte keegi mitte kunagi mitte kordagi, et perekond võiks olla midagi muud kui üks mees ja üks naine. Eesti põhiseaduse mõtte kohaselt on perekond väga konkreetselt üks mees ja

üks naine. Kui keegi räägib siin, et perekonna mõistet võib laiendada, siis jah, võib, aga see on sellisel juhul poliitiline valik, poliitiline soov. Poliitiliste valikute, ideoloogiliste erimeelsuste üle kogu see väitlus käibki. Aga tulla väitma, et meie põhiseadus nõuab seda, on täiesti selgelt avalikkuse eksitamine või soovmõtlemine. Nii et vajadust või kohustust Eestil kooseluseadust vastu võtta ei ole. Nii lihtne see ongi. Jah, loomulikult me nõustume, nagu ma ütlesin, et Riigikogul on alati võimalik võtta vastu seadusi, mis midagi muudavad, midagi teistmoodi teevad, midagi ümber defineerivad – see on võimalik. Üldiselt töötab parlament põhimõtte järgi, et selle jaoks on vaja enamuse tahet, parlamendisaali enamuse tahet. Siin me jõuame kooseluseaduse rakendamise põhipeavaluni. Eelmise Riigikogu koosseisu ajal toimus valitsuse vahetus umbes aasta enne valimisi ja valitsusse said kaks liberaalset parteid: üks oli vasakliberaalne ehk sotsiaaldemokraadid, teine oli paremliberaalne ehk Reformierakond. Nende kahe liberaalse erakonna, ütleme siis, ühine soov oli reguleerida Eestis riiklikult samasooliste suhted. Kuna ühiskonna vastuseis oli täiesti selge, täiesti ilmne, siis ei tulnud avalikkuse ette mitte ausa jutuga näiteks tsiviilpartnerlusest, vaid üritati seda kibedat pilli avalikkusele sisse sõõta koos muu mudruga. Räägiti, et see on sooneutraalne seadus, kus sõltumata sellest, kas tegu on samasooliste või erisoolistega, antakse inimestele võimalus oma kooselu lepinguliselt registreerida. Ja niimoodi sammhaaval sooviti jõuda homopartnerluse legaliseerimiseni Eestis.

Loomulikult nägi avalikkus selle vale läbi. Loomulikult oli siis juba kõigile selge, et jutt ei käi mitte nendest tavalist kooselu harrastavatest kümnetest tuhandetest Eesti paaridest, kus koos elavad mees ja naine ei soovi ühel või teisel põhjusel abielluda ega teha ka mingisugust varalist lepingut. Jutt käis juba siis selgelt ikkagi samasooliste inimeste suhete reguleerimisest, mis peideti või põimiti selle n-ö sooneutraalse seaduse sisse. Sisuliselt oli tegemist petukaubaga, ainult et see pettus nähti mõistagi kohe läbi. Ja kuna see pettus nähti kohe läbi, siis oli eelmises Riigikogu koosseisus nii sotsiaaldemokraatide kui ka reformierakondlaste ridades inimesi, kes põhimõtteliselt, maailmavaateliselt või ka lihtsalt sel põhjusel, et nad said aru, et peavad aasta pärast astuma oma valimisringkonnas valijate ette ja oma tegudest aru andma, ei olnud nõus toetama kooseluseadust niisugusel kujul, nagu see oli Riigikogu ette toodud. Sellele järgnes loomulikult alatu ja inetu, väga ebatavaline või pretsedenditu õigusloomeline käitumine: kooseluseadusest visati välja need punktid, mis oleksid nõudnud 51 hääle saamist parlamendisaalis, ehk siis need, millest me tänapäeval räägime kui rakendussätetest. Ja surutigi see seadus läbi, väga napilt muidugi. Suruti läbi lihthääleteenamusega. Meenutame, et need lihthääled olid siis 38 vastu ja 40 poolt.

Mis oli sellise käitumise tagajärg? Esimene tagajärg oli loomulikult see, et ühiskond ärritati kohutavalt üles, täiesti asjatult. Täiesti asjatult provotseeriti Eesti ühiskonda! Kusjuures ma pean ütlema, et Eesti ühiskond on niigi stressis. Ja selle ühiskonna ärritamise tagajärjeks – ma teen suure kummarduse sotsidele – olid ka uued poliitilised jõud parlamendis. Te ei saa ignoreerida kahe kolmandiku inimeste sügavaid veendumusi ja arvata, et sellel ei ole poliitilist tagasilööki.

Teine tagajärg oli loomulikult see, et me räägime küll rakendusaktidest, aga sisuliselt on meil, nagu justiitsminister Reinsalu on öelnud, kooseluseadus 1 ja kooseluseadus 2. Sügisepoole või enne aastavahetust oli jutt, et võib-olla jupitatakse praegune rakendusakt ära, sealt võetakse välja kõige olulisemad nõudmised ja meil tuleb ka kooseluseadus 3. See kõik kõneleb sellest, et peale ühiskondliku heakskiidu ei ole seadusel ka parlamentaarset heakskiitu. Selliseid seadusi lihtsalt ei tohiks vastu võtta ja sellised seadused ei tohiks kehtida, mis ongi põhjus, miks me oleme selle tühistamise ettepanekuga siia tulnud.

Lisaks on meil veel tekkinud kurioosne olukord, mille kirjeldamisega ma alustasin: seadus on vastu võetud, välja kuulutatud ja osa inimeste arvates kehtib, teiste inimeste arvates ei kehti. Kusjuures need arvajad ei ole lihtsalt Kükametsa Kollad või ainult meie erakonna liikmed. Nende hulgas on väga kaalukaid õiguseksperthe, näiteks justiitsminister, kes leiab, et kuna kooseluseaduse viimases paragrahvis on sõnaselgelt kirjas, et seadus hakkab kehtima koos rakendusaktidega, ja neid rakendusakte ei ole, siis lihtsa loogika kohaselt tähendab see seda, et kuni rakendusakte ei ole, seadus ei kehti. Siin me näeme jälle Eesti riigis vohavat voluntarismi, kus sisuliselt, vormiliselt seadus ei kehti, aga osaliselt seda juba täiendatakse.

Et selline äärmiselt halb olukord ära lõpetada, oleme tulnud lagedale ettepanekuga kooseluseadus tühistada. Me leiame, et sellega minnakse tagasi olukorda n-ö enne sõda ehk ühiskonnas taastatakse see olukord, mis rahuldab absoluutselt enamust ühiskonnas, kus samasoolistel inimestel olid kõik võimalused ennast teostada, ka koos elada ja reguleerida oma varalisi suhteid võlaõigusseaduse, pärimisseaduse ja mitmete teiste õigusaktide järgi. Nad saavad oma elu niimoodi korraldada, ilma et

see riivaks ühiskonna valdava osa veendumusi, moraalseid väärtusi ning, mis väga oluline ja millest meil arvatavasti veel eraldi juttu tuleb, loomulikke käitumistavasid.

Mis on aga kõige olulisem ja millest me peame aru saama, on see, et kui me nüüd tühistame kooseluseaduse, siis me ei lähe tagasi kiviaega, siis me ei lähe tagasi mingisugusesse keskaega. Me läheme tagasi aastasse 2013, kus inimesi ei põletatud tuleriitadel, nagu Mihkel Raud eelmisel korral, kui sellest teemast juttu oli, arvas, et hakkab juhtuma, kui me selle seaduse tühistame. Inimesi ei pandud vangi, ei kuulatud üle selle pärast, et nad olid käinud kuskil väga kahtlase kuulsusega baaris. Me teame, et meie politseil puudub üldse mingisugunegi arvestatav statistika selle kohta, et Eestis oleks inimesi seksuaalse sättumuse järgi ahistatud, taga kiusatud, pekstud või midagi taolist tehtud. See puudub! Nii et ärge tulge mulle rääkima, et see seadus on vastu võetud sellepärast, et vaesed homod ei julge endast ja enda tagakiusamisest rääkida. Kui Eestis oleks olnud üksainuski juhtum, kus homole on antud peksa selle eest, et ta on homo, küllap siis oleks homoliikumine selle juba nii suure kella külge pannud, et me kuuleks sellest söögi alla ja söögi peale. Tikutulega aetakse neid juhtumeid taga ja ikka ei leita! Nii et Eestis ei ole mingit diskrimineerimist, Eestis ei hakka olema mingit diskrimineerimist, kui kooseluseadus tema poolikul või vigasel kujul õigusaktide hulgast kustutatakse. Sellisel juhul, kui me selle seaduse ära tühistame, nii nagu meie eelnõu ette näeb, arvestatakse Eestis lihtsalt inimeste väärtushoiakuid, arvestatakse seda, mis on valdava osa ühiskonnaliikmete arvamus, ja kõik parteid – ma juhin tähelepanu sellelegi – arvestavad oma valijatega. Isegi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna valijaist toetavad kooseluseadust ainult pooled. Mitte ühelgi parteil ei ole suures enamuses valijaskond, kes toetaks seda. Seega tuleb vaadata silma ka oma valijatele, minu meelest on see elementaarne demokraatia osa. Kui keegi hakkab siin arutlema selle üle, mis mulje me jätame muule maailmale, siis toon ühe lihtsa näite. Aafrikas, kust me võtame lahkelt vastu kõrgelt kvalifitseeritud tööjõudu ja muid kõrgelt haritud inimesi, on siia-sinna 50 riigi ümber – sõltub sellest, kas mõni provints on parajasti saanud iseseisvaks või mitte. Ja nendest 50 riigist 35-s on homosuhted kriminaliseeritud, 35-s või 36-s, sõltub sellest, kuhumaale me kriminaliseerimise piiri tõmbame. Tõsi on see, et suurem osa neist on moslemiriigid Põhja-Aafrikas. Euroopa on selles mõttes ühesugune ja muu maailm on teistsugune. Kui me vaatame Euroopat, siis mitte kusagil ei ole elu läinud niisuguste asjade tõttu paremaks, toredamaks. Probleemid, mis homokogukonnal on, ei ole ära kadunud, see seadus ei lahenda ühtegi nendest. Nii et mitte midagi ei muutu Eestis halvemaks, kui see halb seadus tühistatakse. Aitäh!

14:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile on ridamisi küsimusi. Jaanus Karilaid, palun!

14:08 Jaanus Karilaid

Aitäh juhatajale! Hea ettekandja! See eelnõu on juba teisel ringil, kooseluseaduse tühistamist on selgesõnaliselt pooldanud nii Keskerakond kui ka EKRE. Aga me teame väga hästi, et selle seaduse tühistamiseks on vaja mitme erakonna ühistööd, on vaja Keskerakonna, EKRE, IRL-i ja Vabaerakonna ühistööd. Kas vahepeal on poliitiline lobi läinud nii kaugele, et me võime täna olla kindlad, et selles küsimuses on meie liitlased ka Vabaerakond ja IRL?

14:08 Martin Helme

Aitäh küsimuse eest! Jaa, see on selge, meie erakonna profiil on täiesti selge. Keskerakonnal on samuti selle kohta nii fraktsiooni kui ka juhatuse selge otsus. IRL-i puhul on teada, et nende valijaskond, nende erakonna volikogu ja erakonna fraktsiooni enamus olid kooseluseaduse vastuvõtmise vastu, on rakendusaktide vastuvõtmise vastu ja on kooseluseaduse tühistamise eelnõu poolt. Tõsi, neil on fraktsioonis väike hulk inimesi, kes mingil põhjusel ei pea kinni oma valimislubadustest ega ole aru saanud, et kui sa oled liitunud mingi erakonnaga, millel on selge platvorm ja valimislubadused, siis see, kui sul on mõned sõbrad, tuttavad või sugulased, kes sulle selles küsimuses vastupidiselt pinda käivad, ei anna põhjust oma valija ja erakonna selge platvormi vastu minna.

Vabaerakonnas, ma pean ausalt ütlema, olen ma tõsiselt pettunud ja kriitiline. Vabaerakonna programmis oli selge sõnaga kirjas: seisame traditsioonilise perekonna eest. Vabaerakonna valimisplatvormis oli selge sõnaga kirjas, et nad seisavad traditsioonilise perekonna väärtustamise ja kaitsmise eest. Veelgi enam, Vabaerakonna valimiskampaanias käis korduvalt läbi lubadus olla kooseluseaduse rakendamise vastu ja kooseluseaduse tühistamise poolt. Need on olnud Vabaerakonna lubadused valijatele. Nüüd on meil saalis olnud sel teemal juba kaks hääletust. Üks

hääletus oli siis, kui siin oli seesama tühistamise eelnõu, ja teine hääletus oli rakendusaktide menetlusest väljahääletamise ettepaneku üle. Rakendusaktid, ma meenutan, on praegu teisel lugemisel. Ja mõlemal korral andsid kriitilise häältehulga kooseluseaduse teerulli edasiminemisele Vabaerakonna saadikud. Selle üle on mul väga kurb meel, sest kui Vabaerakond tuleb poliitikasse ja lubab uut poliitikat, lubab kuulata rahvast, lubab panna aru pähe ja räägib kodanikualgatuses, siis tuleb oma valimislubadusi täita. Mitte öelda, et me oleme nii vabad, et mõtlesime selles küsimuses pärast valimisi ümber. See on oma valijate petmine, nende altvedamine. Ma tulen veel kord tagasi selle küsitluse juurde, mis mõõtis erakonna toetajate suhtumist kooseluseadusesse. Vabaerakonna valijatest oli üle 60% selgelt kooseluseaduse, kooseluseaduse rakendamise vastu. Niisiis mitte toetades kooseluseaduse tühistamist läheb Vabaerakond sisuliselt oma valija tahte vastu. Me võime ju öelda, et me ei usu küsitlusi ja mis kõik veel, aga minu meelest on valimislubadus n-ö punane joon, millest tuleb ikkagi kinni pidada. Kui me oleme andnud mingi valimislubaduse, siis sellest tuleb fraktsiooni liikmetel kinni pidada, sest see on see, mille järgi teid siia valiti. Eks me saame täna jälle näha, kuidas see hääletus läheb, või võib-olla homme, sest ma ei tea, kui pikaks istung venib. Aga mina koputan küll tõsiselt Vabaerakonna saadikute südamele, et nad oma valijate tahte vastu ei läheks. Kui teil tõesti südametunnistus ei luba tühistamise poolt hääletada, siis ärge vähemalt hääletage selle tühistamise eelnõu menetlusest väljaarvamise poolt. Ärge kahelge, järgmistel valimistel me tuletame inimestele meelde, kes kuidas nendes küsimustes hääletab.

Kui inimesed on ennast selgelt positsioneerinud, siis mind teevad kurvaks ka sellised asjad, et kui meil komisjonis oli nüüd juba rohkem kui paar nädalat tagasi seesama eelnõu kaitsmisel, siis näiteks IRL-i saadik Raivo Aeg ei toetanud seda eelnõu, vaid hääletas eelnõu menetlusest väljaarvamise poolt. Vabaerakonna saadik Külliki Kübarsepp ei tulnud üldse kohalegi, ehkki ta oli sel päeval majas. Mis viitab sellele, et äkki oli neil käidud natuke nõopi keeramas või on sõlmitud mingid muud poliitilised kokkulepped, n-ö mingid kurgid sulle, hääled mulle. Vaat ei tea. Mina loodan siiralt, et hääletuse ajal tuleb inimestel ikka meelde, mida nad valimiste eel lubasid. Loodan, et uus poliitika ei tähenda seda, et tehakse nii nagu vanasti: valimiste eel lubatakse maad ja taevad kokku ja siis läheb edasi *business as usual* ehk tavaline äri. Ma toon siia kõrvale sellise näite, et meie erakond lubas valimiste eel kaotada ära kuluhüvitised. Me tulime sellesisulise eelnõuga siia parlamendisaali ja olime lõpuks ainus erakond, kes selle ettepaneku poolt hääletas. Lubasime mitte kasutada kuluhüvitisi autode liisimisel ja täitsime selle lubaduse. Meie jaoks on valimislubadused tähtsad ja me peame neist kinni. Eks igaüks ise teab, hääletamine on vaba, nagu vabaerakondlased teavad.

14:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Raivo Põldaru, palun!

14:09 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Sa rääkisid 2006. aasta homoparaadist. Kas sul on aimu, millal valitsusel tekkis see hea mõte, nagu me räägime, väljatöötamiskava, et selline seadus teha? Seda me ikka rõhutame, et peab olema soov teha. Kas sul on aimu, millal valitsusel see soov tekkis? Kas see soov oli üldse olemas?

14:09 Martin Helme

Suur tänu! Siin on vaja natuke kaugemale ajalukku minna. Me teame, et Justiitsministeeriumis on seda mõtet heietatud pikki aastaid. Kunas see täpselt hakkas paberi kujul vormi võtma, on mul raske hinnata, selle jaoks oleks pidanud olema täitevõimule lähemal. Aga me teame, et see initsiatiiv või mõte on olnud juba nullindate teisest poolest saadik. Ja kui me räägime homoparaadidest, sest neid oli ju mitu aastat järjest, siis see oli ka selge ühiskonna provotseerimine ja selge mudel, mille järgi mujal maailmas on neid asju aetud. Niisugused ühiskondlikud provokatsioonid kutsutaksegi esile selleks, et saaks tekitada mulje, nagu oleks ühiskondlik tellimus mingi tõsise, ühiskondlikult kriitilise probleemi lahendamiseks. Me kõik teame, et mingit kriitilist probleemi ei olnud, mingit ühiskondlikku tellimust ei olnud. Aga vaat kui sa paned niisuguse värvikireva paraadi mitu suve järjest mööda vanalinna liikuma – meediale see loomulikult väga meeldib, meedia ju elab polariseerumise toel, meediatoimetustes on väga palju inimesi, kes suhtuvadki loomupärase maailmavaatelise sümpaatiaga kogu homoideoloogiasse ja -propagandasse –, siis on võimalik n-ö tühja koha pealt hakata seda ühiskondlikku nõudlust tootma.

Ma ei oska öelda, mis aastal see täpselt oli, aga niipalju kui mina mäletan, siis 2009. aastal imbus esimest korda avalikkuse ette plaan, et Justiitsministeeriumis hautakse eelnõu tegemise mõtteid. Siin tuleb vaadata, mismoodi need asjad mujal maailmas on toimunud. Homoliikumine on olnud aastakümneid kultiveeritud liikumine, millel on omad kindlad eesmärgid ja selge muster või selged vahendid, kuidas seda edendada. Algas see kusagil seal teise maailmasõja järgses Ameerikas, kus väike grupp homoseksuaalset elu elanud inimesi hakkas n-ö teadlastena esinedes ühiskonnale ette söötma väiteid, nagu oleks homoseksuaalseid inimesi ühiskonnas oluliselt rohkem, kui neid tegelikult on. Me teame nn Kinsey raportit, mille järgi ühiskonnas on väidetavalt kuni 10% homoseksuaalse kalduvuse või tõmbega inimesi. Hilisemates uuringutes on see väide selgelt pihuks ja põrmuks tehtud. Nii et kui meil siin eelmise ettekande ajal tuli juttu, kui palju tegelikult võiks ühiskonnas selliseid inimesi olla, siis Kinsey viis uuringu läbi põhimõtteliselt prostituutide ja vangide hulgas, lihtsalt Ameerika homoseksuaalses kogukonnas. Loomulikult sai ta sealt pildi, mis selgelt ei ole representatiivne kogu elanikkonna suhtes. Tegelikku numbrit on erinevalt hinnatud, meeste puhul on see umbes 2,5–3% elanikkonnast ja naiste puhul 1,5–2%. Siin tuleb ka terminoloogiliselt aru saada, millest me räägime. Me räägime sellest, et need on inimesed, kellel on seksuaalne tõmme kas samasooliste poole või mõlema sugupoole poole, ehk siis need ei ole veel praktiseerivad homod. See protsent, kui palju on neid inimesi, kes päriselt elavad samasoolist seksuaalelu, on veel oluliselt väiksem. Niisiis me räägime tõeliselt väikesest ühiskonnagrupist. Kui me oleme eriti lahked, siis me ütleme, et neid on umbes 1–2%, aga nii suur see protsent loomulikult ei ole.

Kui me räägime nüüd veel edasi, siis ma tulen jälle tagasi selle n-ö ühiskondliku vajaduse või põletava probleemi juurde. Kui me räägime sellest, kui palju selles ühes protsendis on neid inimesi, kes vajavad kooseluseadust, siis neid on omakorda veel vähem. Ma nimetan ühe numbri, ma otsin selle kohe üles, kui te lubate. Me teame, et Taanis ja Rootsis on samasooliste suhted juba õige ammu reguleeritud. Ma jõuan kohe ka selleni, kui ammu. Rootsis on 9 miljonit elanikku. Isegi kui me eeldame väga lahkelt, et sellest 9 miljonist elanikust 5% on homoseksuaalsed, siis peaks see tähendama, et Rootsis on kokku 450 000 homoseksuaali. Aga alates 2004. aastast, mil riigis legaliseeriti homosuhted või seadustati n-ö partnerlussuhted, on selle suhte registreerinud 3440 inimest. See on 0,76% nendest homodest ehk me räägime 1% elanikkonnast, kelle hulgas 1% soovib oma suhteid legaliseerida. Ehk siis me räägime 0,1%-st inimestest. On täiesti arusaamatu, miks sellisele hulgale inimestele on vaja teha seadust, mis pöörab pea peale kogu ülejäänud ühiskonna, ärritab kohutavalt kogu ülejäänud elanikkonda ja tegelikult ei lahenda mitte mingeid probleeme, sest lahendused on olemas.

Aga kui me tuleme tagasi homoparaadide juurde, siis nagu ma ütlesin, siin on olemas selge muster. Kõigepealt tullakse lagedale mingisuguste pseudouuringutega, mis justkui näitavad, et ühiskonnas on olemas mingid hoiakud või mingi hulk inimesi, kellel on põletav probleem. Järgmine etapp on tekitada märtreid ja ühiskondlikku vastasseisu. Selle jaoks sobivad need paraadid loomulikult suurepäraselt. Me teame, et Ameerika Ühendriikides 60-ndate kontrrevolutsiooni ajal, massilise narkootikumide pruukimise ja hipiliikumise ajal toimusid esimesed homoparaadid, ja me teame ka, et Ameerikas läksid need kohati vägivaldseks. Loomulikult oli see vägivald teadlik ja pöörati kohe homoliikumise kasuks. Tekitati märtrid, kes olid kusagil n-ö oma veendumuste või sättumuste eest nuia saanud, ja hakati siis neid märtreid kaitsma. Siin me jõuame jälle puutumuseni eelmise päevakorrapunktiga, sest sealtmaalt edasi hakatakse meile rääkima võrdsest kohtlemisest. Võrdse kohtlemisega ei ole sel kõigel mitte mingit pistmist, sest igal Eesti inimesel, kes on teovõimeline ja täisealine, on võrdselt võimalik abielluda vastassugupoole esindajaga, kui see vastassugupoole esindaja on nõus. Kõigil on ühesugused piirangud. Piirang on, et see peab olema vabatahtlik, inimene peab olema täisealine ja ei tohi olla lähisugulane. Nii et need piirangud on olemas, n-ö diskrimineerimine on olemas. Aga see, mida nõutakse, ei ole võrdne õigus, et samasoolised tahaksid ka abielluda. See, mida nõutakse, on eriõigus. Ehk siis kõigil teistel inimestel on õigus abielluda vastassugupoole esindajaga, aga üks väike seltskond ütleb, et me tahame endale eriõigust abielluda samasoolisega või sõlmida tsiviilpartnerlus samasoolisega. Niisiis me ei räägi võrdsest kohtlemisest ja võrdsetest õigustest, sest et võrdsed õigused on kõigil inimestel Eestis olemas ka praegu. Me teame, et Eestis on väga palju inimesi, kes on otsustanud üldse mitte kunagi abielluda. Eestis on inimesi, kes ei ela ka vabaabielu või vaba kooselu, ehk siis on terve hulk inimesi, kes otsustab seda privileegi, milleks on abielu, mitte kasutada. Aga see õigus on kõigil olemas. Nüüd tuleb üks seltskond, väga-väga väike seltskond, kes ütleb, et nemad tahavad endale privileegi sees veel ühte privileegi saada, st nemad ei taha mitte õigust abielluda vastassugupoole esindajaga, vaid tahavad registreerida kooselu või abielluda samasoolisega.

Ma tulen nüüd selle juurde, miks ma räägin vaheldumisi kooseluseadusest ja abiellumisest. Me kõik teame jälle muude riikide kogemusest, et see on eesmärk. Kogu see kooseluseaduse jutt on üks etapp selgest ideoloogilisest võitlusest, et lammutada traditsiooniline ühiskonnakord, see n-ö väikekodanlik ühiskonnakord, lammutada abieluinstitutsioon, vääristades selle institutsiooni tähendust ja mõtet ning tõstes temaga samale tasemele midagi, mis on ebaloomulik. Kui sa tõstad temaga samale tasemele midagi, mis on ebaloomulik, siis see vähendab abieluinstitutsiooni eksklusiivsust või erilisust. Me näeme seda teistest riikidest. Ma tõin siin Rootsi ja Taani näite, näiteid võib tuua ka Hollandist ja veel mitmest riigist. Kõikjal algab see ühe ja sama jutuga. Kõikjal algab see sellest, nagu siin enne sai Aafrikast räägitud, et kõigepealt dekriminaliseerime, ärme keela ega karista. Täiesti nõus. Eestis dekriminaliseeriti see kohe peale Nõukogude okupatsiooni. Ma olen sellega täiesti nõus. Täiskasvanud teovõimelise inimese eraelulist käitumist, kui see ei ole kellelegi kahjulik, peale tema enda loomulikult, ei peagi kriminaliseerima. Selles mõttes ma arvan, et Eesti on eeskujulik riik.

Aga järgmine etapp on, et seame sisse tsiviilpartnerluse. Eestis öeldakse siis, et see tsiviilpartnerlus ehk kooseluseadus on sooneutraalne. Kõik saavad aru, et tegelikult see ei ole sooneutraalne, see on tehtud selle jaoks, et oleks samasooliste tsiviilpartnerlus. Praktiliselt ei ole üheski maailma riigis, kus kõigepealt on seadustatud tsiviilpartnerlus, jäänud järgmine samm astumata. Järgmine samm on samasooliste abielu juba päris selle sõnaga ja päris selle mõistega. Sealt edasi järgmine samm, mis on ka paljudes riikides astutud, on samasoolistele paaridele lapsendamisõiguse andmine. Kusjuures on väga-väga häirivaid, väga alarmeerivaid juhtumeid, kuidas mitmes riigis – eriliseks näiteks on loomulikult Norra ja Suurbritannia, aga mingil määral ka Rootsi – on aktiivselt ja jõuliselt hakatud näiteks taga kiusama adopteerimisagentuure, kes ei soovi samasoolistele paaridele lapsendamist pakkuda. Neid hakatakse aktiivselt repressseerima. Ehk siis me ei räägi enam üldse mingist südametunnistusvabadusest, me ei räägi enam mingisugusest õigusest pidada kinni oma väärtushinnangutest. Ja see on kogu selle kooseluseaduse, kogu selle homoideoloogia tegelik eesmärk, nad isegi väga ei varja seda. See on n-ö sallivuse kohustuslikuks muutmine riigivõimu repressiooni ähvardusega. Me ei saa rääkida enam vabast ühiskonnast, südametunnistusvabadusest ega ka usu- ja sõnavabadusest olukorras, kus võetakse vastu mingisugune seadus, mis võrdse kohtlemise nime all hakkab kinni panema lapsendamisagentuure ja konservatiivseid koole, hakkab kinni panema ja trahvima näiteks pulmaagentuure, kes ütlevad, et vabandage väga, meie korraldame pulmasid ainult traditsioonilistele abieludele. See kõik on juhtunud mujal maailmas! See kõik on mujal maailmas juhtunud! Homoideoloogia jõustamisele järgnevad vältimatult repressioonid. Vältimatult!

Ma arvan, et me oleme laias laastus praegu n-ö teises arenguetaapis, kui me esimeseks etapiks peame homoparaade. Me oleme selles teises etapis, me oleme tsiviilpartnerluse ja avalikkusele puru silma ajamise etapis. Me näeme juba, kuidas Eesti haridussüsteemis jõustatakse seda sallivuse ideoloogiat viienda, kuuenda, seitsmenda klassi ühiskonnaõpetuse tundides. Lastele räägitakse, kuidas kõik intiimsuhted on võrdsed, ei ole vahet, kas on mees ja naine või mees ja mees. Seda Eestis juba tehakse. Seda juba tehakse ja sellele tuleb vastu astuda, normaalsust tuleb kaitsta. Sellest ei piisa, kui me ütleme, et siia tõmbame joone, et ärme edasi läheme, sest niikuinii tuleb järgmine etapp. See on nagu konna keetmine, kus alguses aetakse vesi vaikselt soojaks, ja kui vesi läheb nii aeglaselt kuumaks, siis konn ei saa arugi, millal ta ükskord on keedetud. Harjutame ära! Me kuuleme seda argumenti ikka ja jälle, kuidas ühiskond ei ole veel valmis ja hoiakud vajavad muutmist. Miks nad seda räägivad? Sellepärast, et alanud on järgmise põlvkonna ajude pesemine. Ja see järgmine põlvkond – me näeme seda Eesti meelelahutustööstuses, me näeme seda Eesti meedias –, 20-ndates aastates inimesed, kes on selle sallivusideoloogia sees marineerunud, võtabki selle ideoloogia iseenesestmõistetavalt omaks. Võtavad omaks selle jälgi vale, nagu oleksid inimesed, kes seisavad normaalsuse eest, millegi või kellegi vihkajad või kuidagi inimvaenulikud. Inimvaenulik ideoloogia on homoideoloogia, see on tõeliselt inimvaenulik ideoloogia, lausa inimvihkajalik ideoloogia, ma julgen öelda, sest et see põlgab inimeste loomupärast olekut ja loomupäraseid suhteid, tahab need vägisi ümber teha. Veelgi enam, tahab nendele inimestele, kes sellega nõus ei ole, vägisi suruda peale kas heakskiitmise või vähemalt vaikiolemise. Sellega ei saa nõus olla. Ja me ei saa ka sellega nõus olla, et kuulutame välja vaherahu, tõmbame joone maha ja ütleme, et ärme enam edasi läheme. Ei, territoorium tuleb normaalsusele tagasi võtta, poliitiline territoorium tuleb normaalsusele tagasi võtta! See seadus tuleb tühistada ja minna tagasi olukorda, kus me olime tegelikult ühiskondliku kokkuleppe saavutanud: ela ja lase elada! Praegu homoaktivistid ei lase elada. Me peame selle vaidluse lükkama tagasi sinna, kus ühiskond oli 90-ndatel või nullindate alguses. See on minu arvates hädavajalik. Me ei saa kuidagi leppida mõttega, et harjume ära, siin ei ole

midagi ära harjuda. On normaalsus, on ühiskonna enamuse soov, seda ühiskonna enamuse soovi rünnatakse kogu aeg, ka kõige alatamate valedes ja võtetega, seda õõnestatakse ja püütakse oma tahet jupp jupi kaupa ellu viia. Õnneks on selles Riigikogu koosseisus olemas poliitilised jõud ja rahvasaadikud, kes saavad sellest asjast aru täpselt nii, nagu see on, saavad sellest võitlusest aru täpselt nii, nagu see on. Ma ütlesin, et kui me oleme niigi palju saavutanud, et praeguseks on see homoteerull koosluseaduse rakendamise mõttes omadega mutta jooksnud, siis me oleme saavutanud ka selle, et inimesed näitavad oma lipu värve. Võib-olla Krista Aru ei kuulnud enne, kui ma pidasin pika loengu teie valimislubadustest, aga inimesed peavad näitama oma lipu värve ja valijad peavad saama järgmine kord selle järgi otsustada. Nii on.

14:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mart Helme, palun!

14:09 Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Kolleegid siin ümberringi ütlevad, et infotundides ja arupärimistel ei ole me ministritelt kunagi saanud nii selgeid ja ammendavaid vastuseid. See ei ole minu, vaid kolleegide seisukoht. Mu küsimus, millele väga põhjalikult ei jõua enam vastata, sest meie tänase istungi aeg hakkab otsa saama, on selline. Meid, kes me seisame normaalsuse eest, süüdistatakse ju kogu aeg, et me hirmutame inimesi. Samal ajal on apologeedid välja tulnud isegi niisuguse seisukohaga, et kui me ei aktsepteeri ega kiida heaks koosluseaduse rakendusakte, kogu seda homoideoloogiat, multi-kultit ja liberaalsust, siis juhtub see, et meie NATO-liitlased ei tulegi meid kaitsma. Kuidas niisugusesse juttu suhtuda?

14:09 Martin Helme

Aitäh! Selle hirmutamisega on meil ju kõige esimeses järjekorras tegelnud president Toomas Hendrik Ilves, kes tõepoolest on lagedale tulnud minu meelest küllaltki absurdse väitega, et Itaalia lennukid Eesti taevasse ei tule, kui meie koosluseadust ei jõusta. Alustame sellest, et Itaalia valitsuse, kindlasti mitte NATO väejuhatuse ega Euroopa Komisjoni õigus, pädevus ega asi ei ole öelda Eesti Riigikogule ja laiemalt ka Eesti kodanikele, missugused võivad olla või peavad olema meie riigi regulatsioonid ja missugused peavad olema meie hoiakud. Teine väga oluline aspekt on see, et kui president tõepoolest arvab, et NATO artikkel 5 ongi tinglik, ja tingimus on see, et meil siin Eestis on 20 või 10 inimest saanud sõlmida koosolepingu, siis ma ütlen, et sellise NATO artikliga 5 ei ole meil küll mitte midagi peale hakata. Mina olen siia maani ikka niimoodi aru saanud, et rahvusvahelised lepingud kas kehtivad või ei kehti. NATO alusleping on üsna konkreetne ja lühike leping, kus liikmesriikidel on selgelt omad kohustused. Kui järsku mõni riik otsustab, näiteks Itaalia valitsus või ka Saksa valitsus või Obama valitsus Ameerikas otsustab, et tema seda lepingut ei täida, siis ei ole meil selle NATO-liikmesusega küll absoluutselt mitte midagi peale hakata. Tõsi, ma arvan, et see väide iseenesest ei vasta absoluutselt tõele. Ma arvan, et NATO leping on kehtiv, ma arvan, et liikmesriigid täidavad seda lepingut sõltumata sellest, kas meil on koosluseadus või ei ole. Ma väidan, et ainuüksi sellise avaldusega lagedale tuleminegi näitab, kuidas nüüd öelda, seda, kui kangesti mõned inimesed Eestis oma naba vahivad ega ole võimelised üldse väljapoole maailma nägema või ei taha seda näha. Ausalt öeldes ma ei usu, et Itaalias läheb kellelegi vähimalgi määral korda, kas meil on koosluseadus või mitte, ja päris kindlasti ei jäta nad sellepärast NATO artiklit 5 täitmata. On täiesti reaalne võimalus, et NATO leping ei käivitu mingitel muudel põhjustel. Keegi näiteks blokeerib selle mingil põhjusel või hakkab venitama – kõik see on võimalik. Aga kindlasti ei juhtu see selle tõttu, et meil on koosluseadus lõpuni rakendamata. See väide on minu meelest täiesti absurdne. Meie presidendil on väga kombeks tunda kogu aeg piinlikkust Eesti rahva pärast, aga ma ei tea, kas ta saab päris täpselt aru, et tegelikult on Eesti rahval või vähemalt väga suurel osal Eesti rahvast pidevalt piinlik tema väljaütlemiste pärast. Ma arvan, et enesekindlad, oma veendumustes kindlad inimesed üldiselt ei muretse selle pärast, mis teised neist arvavad, ega tunne väga ka teiste inimeste pärast piinlikkust. Piinlikkust peaks tundma iseenda tegemiste või tegemata jätmiste pärast.

Kui me räägime laiemalt vaenu õhutamise, siis hirmus palju nurinat on Eestis olnud selle üle, kuidas Konservatiivse Rahvaerakonna poliitilisele areenile tulekuga on poliitiline diskussioon läinud väga teravaks ja agressiivseks ning kuidas meil ei ole enam võimalik normaalset arutelu pidada. Ausalt öeldes ma peaks selle kohta ütlema, et tegelikult on just täpselt vastupidi. Juhin tähelepanu ühele pildikesele,

mis oli kahe nädala taguses Sirbis ja kus väga ropult oli karikeeritud mind isiklikult, ja paneksin siis sinna kõrvale eelmisel nädalal Riigikogus Sotsiaaldemokraatlikust Erakonnast pärit õiguskomisjoni esimehe algatusel toimunud arutelu vihakõne üle. Kohale oli toodud ka üks Rootsi vasakpoolne, kes rääkis meile, mis on vihakõne, ja korrutas aina, et me peame võtma vastu seaduse, mis kriminaliseerib vihakõne. Ja mis siis on vihakõne? Kui me võtame sotside mõõdikud, mis olid eelmisel nädalal näha seal õiguskomisjoni arutelul, siis on Sirbis avaldatud pilt üksüheselt vihakõne, üksüheselt vihakõne konservatiivse maailmavaate või konservatiivse poliitika vastu. See on klassikaline vasakpoolsete kasutatav taktika. Selle kohta on isegi üks vasakradikaalne poliitiline aktivist nimega Alinsky avaldanud 60-ndatel raamatu, kus ta jagab õpetussõnu selle kohta, kuidas oma poliitilisi eesmärke saavutada ja oma poliitilisi vastaseid nullida. Kui me vaatame tänapäeval seda, milliste võtetega homoideoloogid või sallivuslased oma eesmärke saavutavad, siis ma soovitan kõigil seda Alinsky raamatut lugeda. See on nagu õpik: kuidas demoniseerida oma poliitilisi vastaseid, kasutada isikliku hävitamise taktikat, võtta ette üks konkreetne inimene ja ta ruineerida. Ma meenutan, mis tehti Jaak Madisoniga vahetult peale valimisi. See on klassikaline Alinsky taktika, kus võetakse üks konkreetne inimene ja tehakse ta pulbriks, et vastasleeri ridadesse auk sisse lüüa. See on taktika, mida kasutatakse. Nii et kui me räägime vihakõne õhutamise Eestis, siis sellega tegelevad eelkõige homoideoloogid, sallivuslased, ja muidugi aitab sellele suurepäraselt kaasa ka Eesti vasakpoolne meedia.

14:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Head kolleegid, palun kõigilt küsida soovijatelt vabandust, aga tänase istungi aeg on lõppenud. Jätkame homme sealt, kus me praegu pooleli jäime. Kohtumiseni homme. (Aplaus.)

Istungi lõpp kell 14.03.